

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education
Šmartinska 134a, 1000 Ljubljana, Slovenija
tel.: +386 1 584 25 60, fax: +386 1 524 58 81
e-pošta: info@acs.si

Razvojni projekt

Usposabljanje za življenjsko uspešnost za odrasle s posebnimi potrebami

Končno poročilo o izvedbi projekta

Ljubljana, april 2001

ACS
SIAE

Razvojni projekt

**Usposabljanje za življenjsko uspešnost za odrasle s posebnimi
potrebami**

Končno poročilo o izvedbi projekta

Ljubljana, april 2001

Mag. PK376 MOŽINA E. Razvojni

inv. št. 4136

Naziv projekta: Usposabljanje za življenjsko uspešnost za odrasle s posebnimi potrebami
Naročnik: Republiški zavod za zaposlovanje, Glinška 12, Ljubljana
Št. pogodbe: 550-12/98-19 z dne 10.7.1998

Vodja projekta: mag. Ester Možina
Sodelavci pri projektu: mag. Andreja Mernik Jelen, Tanja Goljar, Marjana Skralovnik,
Antonija Gornik, Zdenka Cesar
Jezikovni pregled: Alenka Logar Pleško

Drugi financerji projekta:
Ministrstvo za šolstvo in šport

Kazalo

Kazalo.....	3
0 Uvod	4
I Predstavitev projekta	5
1. Utemeljitev projekta	5
2. Cilji projekta in načrt izpeljave	6
3. Ciljna skupina	7
4. Vsebina programa	8
5. Evalvacija projekta	8
II Izvedba projekta	9
1. Zasnova in oblikovanje gradiva za učitelje	9
2. Izpeljava izobraževalnega programa	11
2.1 Število in značilnosti udeležencev	11
3. Organiziranje skupin za samopomoč in zagovorništvo	16
4. Finančno poročilo o izvedbi projekta	18
4.1 Finančni načrt	18
4.2 Obseg in poraba prejetih sredstev in poraba	19
III Učinki programa	19
1. Neposredni učinki programa	20
1.1 Dejavnost udeležencev ob koncu programa	20
1.2 Ocena programa z vidika udeležencev in rehabilitacijskih svetovalcev	20
2. Dolgoročni učinki programa	21
IV Zaključne ugotovitve in predlogi	23
1. Zaključne ugotovitve	23
2. Predlogi za nadaljnje izvajanje programa	25
2.2 Predlogi za nadaljnje organiziranje skupin za samopomoč in zagovorništvo	25
2.3 Predlogi za nadaljnje zbiranje in oblikovanje gradiva	26
V Literatura	27
VI Priloge	28

0 Uvod

Projekt Usposabljanje za življenjsko uspešnost za odrasle s posebnimi potrebami (v nadaljevanju UŽU PP) je bil financiran iz sredstev javnega razpisa Republiškega zavoda za zaposlovanje, ki je bil namenjen programom in izvajalcem usposabljanja in zaposlovanja invalidov in drugih težje zaposljivih oseb za obdobje od 1. 7. 1998 do 31. 12. 1998 (Ur.l. R Slovenije, št. 42-43/5.6.1998). Andragoški center Slovenije je bil s sklepom Strokovne komisije za izvedbo javnega razpisa za izbor programov in izvajalcev usposabljanja in zaposlovanja invalidov (Št. 550/12/98) z dne 10. 7. 1998, izbran za izvajalac usposabljanja in zaposlovanja invalidov in drugih težje zaposljivih oseb za 2. točko razpisa.

Projekt UŽU PP je splošno izobraževalni in motivacijski program namenjen odraslim absolventom osnovnih šol s prilagojenim programom, ki so v času izvajanja programa prijavljeni na Zavodu za zaposlovanje kot brezposelni. Program UŽU PP je bil za to ciljno skupino prilagojen v sklopu razvojnega projekta Prilagajanje programa Usposabljanje za življenjsko uspešnost za odrasle s posebnimi potrebami, ki je potekal v letih 1995 – 1996 (glej končno poročilo o razvojnem in raziskovalnem projektu z istim naslovom, Možina 1996). Osnova za prilagojeni program UŽU je obstoječi 120-urni splošno izobraževalni program Usposabljanje za življenjsko uspešnost, ki ga je razvil Andragoški center pred desetimi leti. Program se izvaja povečini za brezposelne manj izobražene odrasle (z največ 10 leti šolanja), v manjšem številu pa so se vanj vključevali tudi manj izobraženi zaposleni odrasli. Program UŽU je bil leta 1995 verificiran s sklepom Republiškega sveta za vzgojo in izobraževanje, s tem sklepom je bil programu priznan enak splošno izobraževalni standard kot splošnemu delu programov poklicnega usposabljanja. Z ukinitvijo teh programov leta 1998 je prenehal veljati tudi program UŽU kot javno veljavni program, čeprav se še vedno izvaja kot splošno izobraževalni program za manj izobražene odrasle. V letu 2001 pa se pripravlja njegova prenova in ponovna verifikacija.

Svetovalci zaposlitve so že ob pričetku izvajanja programa v letih 1992/93 pošiljali posamezne brezposelne absolvente osnovnih šol v redni program UŽU zato, ker drugih primernih programov za to ciljno skupino ni bilo. Vendar se je izkazalo, da le redki dosegajo splošno izobraževalni standard, ki je predviden s programom. Druga težava se je pojavila pri učiteljih, ki niso imeli niti znanja niti izkušenj z udeleženci s posebnimi potrebami kot tudi ne primernih gradiv. V prvem razvojnem raziskovalnem projektu iz leta 1995 smo prilagodili vsebine in zahtevnost programa novi ciljni skupini ter dodatno usposobili skupino učiteljev v rednih programih UŽU za izvajanje prilagojenega programa. Tretja težava je bila v tem, da se učiteljeva vloga omejuje na izpeljavo izobraževalnega procesa in nimajo niti časa niti sredstev, da bi udeležencem pomagali pri reševanju številnih življenjskih problemov in stisk, saj to presega cilje samega programa. Porodila se je ideja, da bi organizirali posebne skupine za samopomoč udeležencev, ki bi udeležencem nudile podporo pri reševanju različnih problemov tudi po končanem programu. Razvojni projekt, ki ga opisujemo v tem poročilu je bil zamišljen kot nadaljevanje prilagajanja programa brezposelnim absolventom osnovnih šol s specifičnimi cilji, ki jih navajamo v nadaljevanju.

V tem poročilu opisujemo potek razvojnega projekta, doseganje zastavljenih ciljev oziroma merljive učinke projekta na izbrano ciljno skupino odraslih brezposelnih s posebnimi potrebami. Sestavljajo ga 4 deli: v 1. delu je predstavljen projekt in cilji projekta. V 2. delu je opisana izvedba projekta. 3. del vsebuje kratkoročne in dolgoročne učinke projekta, v 4. zadnjem delu so opisani glavne ugotovitve in predlogi za nadaljnje izvajanje projekta.

I Predstavitev projekta

1. Utemeljitev projekta

Gibanja na področju brezposelnosti invalidov v zadnjih nekaj letih kažejo, da se problematika brezposelnosti invalidov zaostreje, narašča namreč delež invalidov med brezposelnimi, spreminja pa se tudi struktura invalidov. Po podatkih Republiškega zavoda (ZRSZ: Letno poročilo za 1999) je delež invalidov med brezposelnimi naraščal tudi v letu 1999 in je ob koncu decembra znašal 13,0 % (ob koncu decembra 1997 je znašal 8,5 %, ob koncu decembra 1998 pa 9,8 %). Seznam brezposelnih invalidov se je tako v letu 1999 povečal za 2.350 oseb oziroma za 16,0 %. V strukturi 14.787 brezposelnih invalidov ob koncu decembra 1999 imajo najvišji delež delovni invalidi (več kot 80,0 %). Število brezposelnih invalidov se je povečalo v vseh vseh organizacijskih enotah RZZ: Novo mesto za 48,2 %, Ljubljana za 34,8 %, Maribor za 29,6 %, Sevnica za 12,6 %, Celje za 10,8 %, Koper za 7,1 %, Velenje za 6,8 %, Nova Gorica za 6,7 %, Murska Sobota za 4,4 % in Kranj za 0,6 %.

Poleg naraščanja števila brezposelnih invalidov je zaskrbljujoča tudi struktura invalidov in posledično njihove zaposlitvene možnosti glede na: stopnjo izobrazbe: 55,0 % invalidov ima I. stopnjo izobrazbe, več kot 10,0 % pa II. stopnjo; starost: 36,0 % invalidov je starih od 40 do 50 let, 38,0 % je starejših od 50 let; čakalno dobo: 76,0 % vseh invalidov je na Zavodu prijavljenih več kot 24 mesecev.

Brezposelni invalidi so deležni posebne strokovne pomoči Zavoda, za katero so zadolženi rehabilitacijski svetovalci specialisti. Temeljni cilj poklicne rehabilitacije invalidov je pomagati prizadetim ljudem, da dobijo oziroma obdržijo zaposlitev, da napredujejo v svoji poklicni karieri in se jim tako omogoči integracija oziroma reintegracija v družbo. Status invalida je tem osebam priznan s pravnomočno odločbo pristojnega organa: delovnim invalidom po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, vojaškim invalidom po Zakonu o vojaških invalidih, kategoriziranim mladostnikom po Zakonu o izobraževanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju in invalidnim osebam po Zakonu o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb (v nadaljevanju ZUZIO).

V Sloveniji ostajajo invalidska podjetja še vedno skoraj edini način reševanja problematike zaposlovanja invalidov, ki pa ni ustrezen za vse vrste in kategorije invalidov in težje zaposljivih. Ustreznejšo, predvsem pa celovito strategijo reševanja problema zaposlovanja invalidov nudi Nacionalni program usposabljanja in zaposlovanja invalidov, ki predvideva med drugim nastajanje novih oblik zaposlovanja invalidov, kot so: socialna podjetja, vmesne delavnice, socialne kooperative, ki so se eksperimentalno pričele uvajati prav v letu 1999. Programi v teh oblikah invalidom poleg samega usposabljanja za produktivno delo odpirajo nove možnosti v smislu pridobivanja izkušenj, znanj, veščin in motivov, ki so potrebni za socialno integracijo, poleg tega jim zagotavljajo socialno varnost ter ohranjajo in razvijajo delovne navade. Izkušnje rehabilitacijskih svetovalcev in različnih strokovnih timov centrov za rehabilitacijo ter invalidskih podjetij po Sloveniji so pokazale, da je obvezen element dobrih programov poklicne rehabilitacije ravno usposabljanje za socializacijo oziroma da so dobre socialne navade in sposobnost prilagoditve posameznika predpogoj za vključevanje v delovne procese in obratno: usposobljenost za opravljanje določenih del in nalog bistveno vpliva na stopnjo socializacije. Cilji in vsebina teh programov izhajajo iz konkretnih potreb

brezposelnih v lokalnem okolju, pomenijo pa predvsem povečano število izhodov v zaposlitev dolgotrajno brezposelnih invalidov.

V Sloveniji vsako leto konča šolanje na posebnih oddelkih osnovnih šol od 400 do 500 učencev z lažjo obliko duševne prizadetosti. To je generacijski priliv, ki nastopa kot potencial za zaposlitev v kakršnikoli obliki. Skupaj pomeni to okoli 10 000 oseb, ki se pojavljajo na trgu dela, bodisi v običajnem delovnem okolju, obstoječih invalidskih podjetjih, varstvenih delovnih centrih ali kot brezposelni. Po približnih ocenah je v Sloveniji okoli 1500 oseb z lažjo duševno prizadetostjo, ki jim bo potrebno zagotoviti delo, okoli 800 bi jih lahko zaposlili pod splošnimi pogoji, preostalih 400 do 500 pa pod posebnimi pogoji (RZZ, 1995).

Populacija je zelo heterogena po stopnjah in vrstah prizadetosti. Zaradi telesnih in duševnih omejitev sodijo med težje zaposeljive osebe in se tudi v resnici težko zaposlijo oziroma dolgo čakajo na zaposlitev. Izključenost iz družbenega življenja in sveta dela, to skupino na trgu dela še posebej marginalizira in jo sili v odvisnost od raznih socialnih pomoči in v socialno in družbeno izolacijo. V izobraževanje je skorajda ne vključujejo. Pri reševanju brezposelnosti oseb z lažjo obliko duševne prizadetosti med katerimi so tudi odrasli absolventi osnovnih šol s prilagojenim programom, se daje prednost usposabljanju z delom, ne glede na to ali gre za pripravo na zaposlitev pod splošnimi ali posebnimi pogoji. Prilagojeni program UŽU PP je eden redkih splošno izobraževalnih programov za to ciljno skupino brezposelnih, ki daje tem osebam trening socialnih veščin in temeljnih komunikacijskih ter računskih spretnosti, ki so potrebne za optimalno socialno in ekonomsko samostojnost.

2. Cilji projekta in načrt izpeljave

Cilji projekta izhajajo iz dosedanjih nekajletnih izkušenj pri izvajanju prilagojenega programa UŽU za brezposelne odrasle in poznavanja socialnega in družbenega položaja odraslih s posebnimi potrebami v Sloveniji. Neposredni cilji programa so obsegali:

- ohranjanje socialnih veščin, razvijanje in utrjevanje tistih spretnosti in znanj, ki so nujno potrebna za opravljanje vsakodnevnih vlog, ki jih imamo kot odrasli, in so potrebna za preživetje v življenjskem okolju (gre na primer za urejanje družinskega proračuna, vzgojo otrok, urejanje statusa invalida in poznavanje pravic, ki izhajajo iz tega naslova, urejanje drugih državljanskih in splošnih človeških pravic),
- razvijanje različnih ročnih spretnosti in vztrajnosti pri delu, iskanje možnosti za ustrezno zaposlitev pri tistih udeležencih, pri katerih je zaposlitev realno načrtovati,
- dvigovanje samozavesti in spodbujanje k samostojnosti pri komunikaciji z institucijami v okolju in z delodajalci.

Širši cilj programa pa je tudi bil opozoriti na položaj brezposelnih absolventov osnovnih šol s prilagojenim programom, predvsem na hude socialne stiske in izključenost iz družbenega življenja ter spodbuditi pristojne institucije k reševanju teh problemov.

Za realizacijo postavljenih ciljev so bile v sklopu projekta predvidene naslednje dejavnosti in naloge:

- razvoj posebnega didaktičnega gradiva, prilagojenega odraslim, ki bi ga uporabljali učitelji, prostovoljci ali inštruktorji pri izobraževanju udeležencev programa. Vsebine

programa (in tudi gradivo) naj bi se dopolnilo z aktualnimi in relevantnimi temami za brezposelne udeležence (na primer iskanje zaposlitve, razvijanje ročnih spretnosti, socialna in ekonomska varnost, status invalidnosti, pravice invalidov, odnos okolja do invalidov. itn.) Vsebine programa naj bi se dopolnjevale tudi s temami, ki bi jih predlagali udeleženci sami oziroma ki bi se pokazale kot relevantne za udeležence;

- poskusno vključevanje v program predstavnikov centrov za socialno delo, prostovoljskih organizacij, specialnih pedagogov, terapevtov ali posameznih prostovoljcev;
- razvoj in preskus nove oblike dela z brezposelnimi absolventi osnovnih šol s prilagojenim programom, ki so težko zaposljivi ali sploh nezaposljivi; poskusno naj bi vpeljali skupine za samopomoč in zagovorništvo. Po končanem 120-urnem programu bi se udeleženci programa, učitelji in izbrani posamezniki (predstavniki centrov za socialno delo, prostovoljci, specialni pedagogi) redno srečevali še okoli 30 ur (vsaj enkrat mesečno po 3 ure, od 6 do 8 mesecev). Predvideno je bilo, da bi se teh srečanj lahko udeleževali tudi tisti udeleženci, ki so program UŽU PP obiskovali v prejšnjih letih, od takrat pa se njihov položaj ni v ničemer spremenil. Dolgoročni cilj je, da bi takšna oblika dela prerasla v stalno organizirano obliko srečevanja skupin za samopomoč in zagovorništvo za tiste odrasle, ki so zaradi svojih prizadetosti socialno in ekonomsko marginalizirani.

Načrt izpeljave projekta je obsegal 3 faze. V prvi fazi smo načrtovali izbiranje primernih vsebin in razvoj gradiva, animacijo institucij (centrov za socialno delo) in prostovoljcev za sodelovanje v programu ter izbor 32 brezposelnih udeležencev za vključitev v program. V drugi fazi izvajanja projekta je bila predvidena izpeljava programa za 4 skupine udeležencev in poskusna uporaba gradiva, vključitev prostovoljnih sodelavcev v program ter izvajanje sprotne evalvacije poteka programa. V zaključni fazi pa bi se izpeljale skupine za samopomoč in zagovorništvo ter končna evalvacija učinkov projekta za udeležence.

3. Ciljna skupina

Projekt je bil namenjen odraslim absolventom osnovnih šol s prilagojenim programom, ki imajo status brezposlene osebe. V naši relevantni populaciji so lažje duševno prizadeti, ki jih je sicer v populaciji prizadetih največ in so po splošno priznanih merilih sposobni za zaposlitev ali pridobitno delo v okviru splošnih pogojev zaposlovanja ali pa okviru posebnih zaposlovalskih organizacij, kakršna so invalidska podjetja, zavodi za usposabljanje in zaposlovanje invalidnih oseb. Seveda vse populacije lažje duševno prizadetih ne zajemajo ukrepi politike zaposlovanja, saj se mora sem prišteti tiste iz predšolskega obdobja, učence osnovnih šol in tiste odrasle, ki so si pridobili pravico do starostne ali invalidske pokojnine, so torej nezmožni za delo.

Raziskave, ki so bile opravljene v Sloveniji, kažejo, da učenci kot absolventi osnovnih šol s prilagojenim programom za lažje duševno prizadete izkazujejo nekatere značilnosti, ki so še posebej relevantne pri zaposlovanju. Evidenten je deficit pri osnovnih delovnih sposobnostih, psihomotorični koordinaciji, ročnih spretnostih, vzpostavljanju odnosov v skupini, nemirnost, odkrenljivost kot motnja pozornosti, včasih pa tudi druge spremljevalne zdravstvene težave kot so epilepsija, kar seveda vpliva na končni delovni učinek, ki ga lahko izkazuje tak posameznik. Ob tem je potrebno omeniti tudi vse tiste ukrepe in prilagoditve (usposobitev, prilagoditev dela in naprav ipd.), ki jih je treba vpeljati, da se taki rezultati lahko dosežejo. Značilnost populacije je tudi dodatna telesna prizadetost, ki se zelo pogosto pojavlja in še otežuje zaposlovanje in uspešnost pri delu. Značilnost teh oseb je tudi ta, da počasneje

socialno dozorevajo. Zaradi narave prizadetosti se njihova osebnost izgrajuje predvsem na način učenja vlog, utrjevanja vedenjskih vzorcev in posnemanja (Drobnič, 1996).

V skladu s temi spoznanji je treba pri procesih izobraževanja, usposabljanja in uvajanja v delo uporabljati ustrezne prilagojene metode dela, didaktične pripomočke in vsebino. Zaradi težjega dojemanja socialnih interakcij je bolj ustrezno oblikovanje manjših skupin, v katerih se posameznik z motnjo lažje znajde in oblikuje odnose.

4. Vsebina programa

Pri izbiri vsebine in programa se izhaja iz opredeljenih značilnosti in potreb te ciljne skupine, pri čemer se zavedamo, da je ne moremo posploševati, kajti populacija je izjemno heterogena in posameznika zaznamuje obseg njegove prizadetosti in potencialov, večplastnost procesa socializacije, njegova osebnost in okolje, v katerem je odraščal in v katerem trenutno živi.

Izhodišče za izobraževalni program UŽU PP je obstoječi program UŽU, ki je vsebinsko, zahtevnostno in izvedbeno prilagojen posebnim potrebam odraslih absolventom osnovnih šol s prilagojenim programom. Oba programa imata skupne temeljne cilje in omogočata obnavljanje in pridobivanje temeljnih spretnosti in znanja (branje, pisanje, računanje, socialna komunikacija), ki so osnova za nadaljnje učenje na številnih področjih pri delu, v družini in vključevanju v življenje v okolju. Vsebina programa UŽU PP je razdeljena na temeljne in integrativne vsebine. Temeljne vsebine obsegajo računanje za vsakodnevne potrebe, sporočanje in socialno komunikacijo. Integrativne vsebine pa zajemajo motivacijo in splošno izobraževalne teme. Temeljne in integrativne vsebine se med seboj prepletajo, učitelj jih podaja tako, da se nenehno prepletajo tako, kot se prepletajo problemi v resničnem življenju odraslih. Učitelj samostojno izbira splošno izobraževalne vsebine, pri tem izhaja iz posameznikovih izkušenj in znanja, njegovega trenutnega položaja in potreb. To so lahko teme s področja zdravja, odnosov v družini, odnosov okolja do udeležencev, vzgoje in nege otrok, razporejanja družinskega in osebnega denarja, odnosov okolja do udeležencev, zaposlovanja, socialne varnosti, pravic in svoboščin, komunikacije z institucijami v okolju, izražanja lastnih stališč itn.

Program izpeljeta dva učitelja, eden pokriva področje računanja drugi področje sporočanja, sicer pa se pri izvajanju programa nenehno povezujeta in usklajujeta.

Vsebina dela skupin za samopomoč in zagovorništvo ni bila vnaprej tako jasno določena, oblikovala naj bi se glede na potrebe udeležencev. Poudarek naj bi bil na pragmatičnih izobraževalnih temah, razvijanju ročnih spretnosti, pogovorih in utrjevanju tistih znanj, ki so jih udeleženci pozabili, in seveda na obravnavi problemov, ki jih predlagajo udeleženci sami.

5. Evalvacija projekta

Evalvacija ni enkratni dogodek, temveč nenehen proces, v katerem želimo na osnovi izsledkov evalvacije program spremeniti in izboljšati. Z evalvacijo želimo predvsem ugotoviti, ali so bili doseženi cilji na ravni posameznika in projekta, analizirati kakovost

posamezne izvedbe programa ter preučiti utemeljenost in ustreznost razvojnih usmeritev in priporočil za izvajanje programa.

Program UŽU PP smo spremljali po metodologiji, ki je bila razvita že za programe UŽU. Gre za prilagojeni model evalvacije z udeležbo, v katerem sodelujejo vsi subjekti izobraževanja: udeleženci, učitelji in svetovalci zaposlitve. Pri tem kombiniramo sprotno in končno ter zunanjo in notranjo evalvacijo. Evalvacijo je izpeljal Andrigoški center, pri tem pa smo kombinirali informacije, ki smo jih zbrali kot zunanji evalvatorji pri hospitacijah, s tistimi, ki nam jih na posebnih obrazcih posredujejo ostali subjekti izobraževanja.

Projekt si je zastavil povsem merljive cilje. Temeljni cilj projekta je, da se z vsakim udeležencem programa po končanem programu nekaj zgodi kot posledica njegove udeležbe v programu. Udeleženec se npr.:

- ustrezno zaposli ali opravlja plačano delo,
- se vključi v enega o programov poklicnega usposabljanja za odrasle,
- se vključi v program usposabljanja z delom,
- zanj se sproži postopek ponovne ocene delazmožnosti,
- se redno udeležuje srečanj skupine za samopomoč in zagovornišvo itn.

Pri tem smo skušali ugotoviti kratkoročne (neposredno po končanem programu) in dolgoročne (po preteku določenega obdobja, praviloma 1 leto in več) učinke programa na udeležence.

II Izvedba projekta

V tem delu predstavljamo potek in opravljene naloge na projektu, ki obsegajo zasnovo in pripravo gradiva za učitelje, izpeljavo izobraževalnega programa UŽU PP za 4 skupine udeležencev, izvedbo skupin za samopomoč in zagovornišvo ter finančno poročilo o izpeljavi projekta. Podatke za ta del poročila smo pridobili s pomočjo sprotne evalvacije projekta, ki smo jo opravljali kot zunanji evalvatorji projekta in s pomočjo poročil učiteljev v programu.

1. Zasnova in oblikovanje gradiva za učitelje

Ena od glavnih pomanjkljivosti dosedanjega izvajanja programa za odrasle s posebnimi potrebami je bilo pomanjkanje primerne gradiva za delo z udeleženci za učitelje. Učitelji v teh programih so bili prepuščeni lastni iznajdljivosti in so prilagajali gradivo po svojih tehničnih in časovnih zmožnostih glede na potrebe in zahteve, ki so jih zaznali pri posameznih skupinah udeležencev. V nekaterih primerih so lahko uporabljali učno gradivo, ki so ga pripravljali tudi za reden program UŽU, v večini primerov pa se je to pokazalo kot neustrezno. Med usposabljanjem učiteljev za izvajanje UŽU PP smo učiteljem predstavili samo nekatera načela pri izbiri in uporabi gradiva za udeležence. V slovenskem prostoru je seveda na voljo učno gradivo za otroke, ki obiskujejo prilagojeni program osnovne šole. Učnega gradiva, ki bi bilo prilagojeno odraslim s posebnimi potrebami, pa v Sloveniji praktično ni. Učiteljem smo odsvetovali, da bi uporabljali učno gradivo za otroke tudi pri izobraževanju odraslih. V nastalih okoliščinah se je za kakovost nadaljnjega izvajanja projekta pokazala kot nujna naloga oblikovanje primerne gradiva za učitelje.

V tem delu predstavljamo le nekatera izhodišča, v skladu s katerimi je bilo gradivo zasnovano, in opisujemo, kako je gradivo nastalo. Nastalo gradivo je posebna priloga tega poročila.

V načrtu projekta je bila naloga razdeljena na 3 faze:

- v prvi fazi je bilo v skladu z izhodišči izbrano in sestavljeno učno gradivo, izbrali smo tudi primerne izkušene učitelje, ki so oblikovali gradivo,
- v drugi fazi, je bilo gradivo preizkušeno v 4 skupinah odraslih,
- v končni fazi pa je bilo preizkušeno gradivo oblikovano in pripravljeno za uporabo za bodoče učitelje v programih UŽU PP.

V sklopu prve faze dela na gradivu za učitelje smo izbrali skupino 3 avtoric izmed učiteljev, ki so do sedaj redno in uspešno izvajali prilagojeni program, ter določili vsebino in obliko gradiva. Gradivo za učitelje je bilo zamišljeno kot priročnik, ki ga v grobem sestavljata 2 dela: v prvem delu so napotki in navodila za delo učitelja z odraslimi s posebnimi potrebami in napotki za uporabo učnega gradiva, v drugem delu pa so zbrani učni listi in vaje, ki jih učitelj lahko preprosto uporabi ali pa jih preoblikuje glede na potrebe skupine udeležencev ali posameznikov v skupini. Od učitelja se tudi pričakuje, da razvije svoje učne liste s pomočjo navodil v priročniku.

Pri izbiri vsebine smo upoštevali delitev vsebine prilagojenega programa na temeljne in integrativne vsebine, pri izbiri tem pa smo izhajali predvsem iz izkušenj učiteljev pri dosedanjem izvajanju prilagojenega programa, zavedajoč se seveda, da vseh tem, ki bile primerne za našo ciljno skupino, ne bo mogoče uvrstiti v priročnik. Določili pa smo minimalne kriterije pri izbiri primernih tem, in sicer:

- vsebina gradiva mora biti relevantna za izkušnje in življenje udeležencev,
- v največji meri mora izhajati iz resničnega življenja udeležencev in ne bi smela biti neuresničljiva ter samo simulirana,
- primerna mora biti za odrasle udeležence, s čimer poudarimo vlogo udeleženca kot odraslega.

To praktično pomeni, da uporabljamo na primer resničen denar namesto fotokopiranega, knjige za odrasle namesto otroških, časopise in revije, ne pa slikanic in stripov za otroke, pismo pišemo resničnemu naslovniku, opravimo resničen telefonski pogovor ne pa pogovorov s telefoni, ki niso priključeni.

V drugi fazi oblikovanja gradiva je bilo gradivo preizkušeno v 4 skupinah udeležencev. Izbrano gradivo je bilo do sedaj že uporabljeno v drugih skupinah UŽU PP in so ga učitelji ocenili kot primerno. V tej fazi pa je bila sprejeta odločitev, da zbranega gradiva ne bo mogoče v celoti vključiti v priročnik, ker bi bil ta preobsežen. Določena je bila ena tema, ki je bila podrobno predstavljena na učnih listih, medtem ko so bile druge teme le podrobno razčlenjene. Učitelji bi jih po potrebi lahko uporabili in prilagodili.

Tretja faza izdelave gradiva je obsegala končno oblikovanje gradiva z vsemi napotki za učitelje v uvodnem delu in dokončno pripravo učnih listov. Sprejeta je bila tudi odločitev, da se gradivo za nadaljnjo uporabo ne tiska ampak fotokopira, ker je namenjeno predvsem omejenemu številu učiteljev. Celoten priročnik naj bi bil na voljo tudi na disketi, zato da bi ga učitelji lažje prilagajali.

2. Izpeljava izobraževalnega programa

Po načrtu iz prijave projekta bi moral projekt potekati od 1. 7. 1998 do 30. 7. 1999 za 4 skupine udeležencev na območju Ljubljane, Maribora, Celja, Slovenj Gradca in Murske Sobote. Program pa bi morali izpeljati 4 že usposobljeni izvajalci, in sicer Stik, d.o.o iz Izole, Stik, d.o.o. iz Mežice, Alfabet, d.o.o. iz Celja in Doba iz Maribora (določena sta bila tudi 2 rezervna izvajalca, in sicer Inter-es, d.o.o. iz Ljubljane in LU Murska Sobota). Izpeljava projekta je bila odvisna od potencialnih vključitev udeležencev v program, ki poteka neodvisno od prijavitelja projekta. Udeležence v program napoti svetovalec zaposlitve na območni enoti Zavoda za zaposlovanje. Med potekom projekta se je izkazalo, da v nekaterih območnih enotah v predvidenem času ni bilo mogoče zbrati zadostnega števila kandidatov za program. Te okoliščine so imele vsaj dve posledici: izvajanje projekta se je podaljšalo do julija 2000. Poleg tega pa sta program za štiri skupine udeležencev namesto predvidenih štirih izpeljala dva izvajalca (Stik, d.o.o. iz Izole in Alfabet, d.o.o. iz Celja), ki sta pridobila iz območnih enot Zavoda za zaposlovanje v Celju in Kopru zadostno število kandidatov za program.

Podatke, ki jih navajamo v nadaljevanju, smo zbrali neposredno ob hospitacijskih obiskih, v 4 skupinah je bilo opravljenih skupaj 6 hospitacijskih obiskov, pri čemer smo opravili pogovore z učitelji in rehabilitacijskimi svetovalci. Poleg tega smo od izvajalcev prejeli končna evalvacijska poročila in od udeležencev ankete ob koncu programa.

2.1 Število in značilnosti udeležencev

Pri dveh izvajalcih se je izobraževalo 29 udeležencev, do konca pa je program obiskovalo 23 udeležencev. Število udeležencev v programu in časovno izpeljavo skupin prikazuje preglednica 1. Program je pred koncem zapustilo 6 udeležencev pri obeh izvajalcih, in sicer zaradi služenja vojaškega roka (1), zaposlitev (3), bolezen (1), neznano (1).

Preglednica 1: Izpeljava programa UŽU PP po območnih enotah, izvajalcih, času izpeljave, prisotnosti in številu udeležencev, ki so končali program

Območna enota RZZ	Izvajalska organizacija	Potek programa	Št. udel. (vpisani)	Št. udel. (končali)	Število izvedenih ur	Prisotnost v %
Celje	Alfabet, d.o.o	10.12.1998 – 3.3.1999	5	5	124	97
	Alfabet, d.o.o.	8.12.1999 – 21.4.2000	8	7	154	93,1
Koper	Stik, d.o.o	20.1.1999 – 14.6.1999	8	5	196	85,5
	Stik, d.o.o.	19.1.2000 – 19.7.2000	8	6	244	94,2
Skupaj	-	-	29	23	718	92,4

V program so se vključili 3 udeleženci manj kot je bilo načrtovano (32). Na število vključenih udeležencev v program izobraževalne organizacije nimajo neposrednega vpliva, odvisno je od prizadevanj rehabilitacijskih svetovalcev oziroma od števila oseb iz naše ciljne skupine, ki je prijavljena kot brezposelna. Vključevanje udeležencev v program pa je odvisno tudi od trenutne politike RZZ: ob koncu koledarskega leta imajo namreč območne enote omejena sredstva za izobraževanje brezposelnih. Podatki kažejo, da je osip udeležencev (6 iz obeh

skupin) odraža realnost v življenju odraslih; udeleženci zapustijo program pred koncem zaradi objektivnih razlogov kot je npr. zaposlitev. Na njihov odhod ne vpliva kakovost ali vsebina izobraževalnega programa. Visok odstotek prisotnosti udeležencev na programu (nad 90 %) kaže na to, da so izvajalci z vsebino programa ustrezno motivirali udeležence za delo v programu.

Število izpeljanih ur programa pa na drugi strani močno presega načrtovani obseg 600 ur. Skupaj sta izvajalca opravila 118 izobraževalnih ur več kot je bilo predvideno, torej kar 718 ur. Presežek ur je pri izvajalcu Stik, d.o.o iz Izole, šlo pa je predvsem za dejavnosti, ki so bile izpeljane v drugem delu programa pri izpeljavi skupin za samopomoč in zagovorništvo. Alfabet, d.o.o. pa je nasprotno izpeljal v 1 skupini le 124 ur izobraževalnega programa. Zmanjšan obseg ur je utemeljil z majhnim številom udeležencev v programu (5), s čimer smo se na ACS strinjali. V drugi skupini pa je načrtovani obseg izobraževalnih ur presegel za 4 ure. V 4 skupinah so poučevali 4 učitelji, po dva pri posameznem izvajalcu.

Slika: Obisk udeležencev iz Celjske skupine na Andragoškem centru Slovenije

Udeleženci se ne razlikujejo po spolu, v približno enaki meri se vključujejo moški (14) in ženske (15). Več kot polovica (18) vključenih v program jih je bilo starih od 20 do 24 let, 9 udeležencev je bilo starejših od 25 let, le dva udeleženca sta bila mlajša od 20 let. Večina udeležencev je bila dolga leta brezposelna, le peščica (6) jih ima nekaj delovne dobe. Preživljajo se povečini s socialno pomočjo, s pomočjo staršev ali partnerjev ter z občasnimi honorarnimi ali sezonskimi honorarnimi deli. Udeleženci, ki so mlajši od 24 let, še upajo, da bodo dobili delo ali zaposlitev, želeli bi se izučiti za kak poklic. Medtem ko tisti starejši od 25 let ne želijo več delati, pričakujejo, da bodo pridobili invalidsko pokojnino. Po pogovoru z udeleženci in učitelji smo ugotovili, da jih večina živi na eksistenčnem minimumu, pesti jih denarna stiska in negotovost glede prihodnosti. Za večino bi lahko rekli, da jih je bil glavni motiv za vključitev v izobraževanje denarno nadomestilo, do katerega so bili upravičeni v času trajanja izobraževanja. V času trajanja izobraževanja so pri nekaterih udeležencih prišli v ospredje tudi drugi motivi, kot so zaposlitev in pridobitev poklica.

Iz zapisov učiteljev se kaže konkretnjša slika o udeležencih. Prikazali bomo nekaj opisov udeležencev po naslednjih kriterijih: socializacija/splošno, ustno izražanje, pisno izražanje, računstvo, izobraževanje/zaposlitev.

Anita

Splošno: zgovorna, prijetna, v okolju neproblematična, živi s starši v urejeni družini.

Ustno izražanje: govori razumljivo in jasno, misli oblikuje razumljivo s primernim besednim zakladom, zelo hitro naveže stike.

Pisno izražanje: piše počasi, vsebina razumljiva, pravopisne in stilne napake.

Računstvo: osnovne računske operacije za silo obvlada, večje težave pri razumevanju uporabnih nalog.

Izobraževanje/zaposlitev: ni imela želje po vključitvi v kakšno šolo, med potekom programa je bila upokojena.

Jože

Splošno: prijeten, zgovoren, komunikativen, v okolju neproblematičen, živi sam, občasno težave z alkoholom.

Ustno izražanje: misli oblikuje zadovoljivo s skromnejšim besednim zakladom.

Pisno izražanje: bere razmeroma dobro, prebrano razume, piše počasi s skromnejšim besednim zakladom, pravopisne in stilne napake.

Računstvo: osnovne računske operacije za silo obvlada in jih zna uporabiti v lažjih praktičnih primerih, uporabnih nalog včasih ne razume

Izobraževanje/zaposlitev: ne želi se vključiti v šolanje, pred zaključkom programa je bil vključen v program usposabljanja na delovnem mestu.

Lidija

Splošno: tiha, v zadregi, če je ogovorjena, v okolju neproblematična, težave z alkoholom, ima otroka v reji, ker sama ni zmožna skrbeti za njega in z njim nima stikov, živi s starejšim prijateljem, pred koncem programa še enkrat noseča.

Ustno izražanje: govori malo in včasih težje razumljivo, težko naveže stike.

Pisno izražanje: piše počasi, vsebina zadovoljivo razumljiva, večje pravopisne in stilne napake.

Računstvo: osnovne računske operacije delno obvlada, hude težave pri razumevanje uporabnih nalog.

Izobraževanje/zaposlitev: ne želi se vključiti v kakšno šolo, ne želi se zaposliti, vtis je, da ji sedanje stanje ustreza, zaradi nizkih sposobnosti, nezainteresiranosti in težav z alkoholom je praktično nezaposljiva.

Mihelca

Splošno: zgovorna, prijetna, komunikativna, v okolju neproblematična, živi z možem in sinom v urejeni družini, z možem gradita hišo.

Ustno izražanje: govori razumljivo in jasno, misli oblikuje razumljivo z zadovoljivim besednim zakladom, hitro naveže stike.

Pisno izražanje: piše hitro in lepo, vsebina dobro razumljiva, manjše pravopisne in stilne napake.

Računstvo: osnovne računske operacije obvlada, včasih ima manjše težave pri razumevanju uporabnih nalog.

Izobraževanje/zaposlitev: ne želi se vključiti v kakšno šolo, bi se pa bila pripravljena izobraževati za delo na delovnem mestu ali obiskovati kakšen tečaj, zelo si želi najti zaposlitev, verjetno bo dobra in odgovorna delavka.

Boris

Splošno: zelo zgovoren a včasih težko razumljiv, v okolju neproblematičen, živi pri očetu, mama mu je umrla v času, ko je obiskoval program.

Ustno izražanje: misli oblikuje zadovoljivo, s skromnejšim besednim zakladom, govori hitro in včasih težje razumljivo.

Pisno izražanje: piše počasi, a razumljivo, oblikuje zadovoljive povedi s pravopisnimi in stilnimi napakami.

Računstvo: osnovne računske operacije za silo obvlada, a jih v praktičnih primerih pogosto ne zna uporabiti.

Izobraževanje/zaposlitev: želi se vključiti v šolanje, sedaj obiskuje osnovno šolo, želi pa nadaljevati na kakšni srednji šoli, za kar pa nima dovolj sposobnosti, rad bi se vključil v kak tečaj npr. računalništvo, želi najti zaposlitev, verjetno bi bilo možno le pod posebnimi pogoji v socialnem podjetju.

2.2 Vsebina programa in način izpeljave

Vsebina in izvedba programa sta temeljnega pomena za doseganje zastavljenih ciljev programa. Podatki, ki smo jih zbrali na hospitacijah in v končnih poročilih o izvedbi programa, kažejo, da so učitelji v programu UŽU PP izbirali vsebine izobraževanja glede na potrebe, ki so jih zaznali pri udeležencih. Teme, ki so jih izbirali, so izhajale iz resničnega življenja udeležencev in so obravnavale povsem konkretne probleme. S pomočjo obravnave konkretnih problemov so skušali dvigniti bralne, pisne, računske ter komunikacijske veščine pri udeležencih. Področja, katerim so posvetili največ časa v vseh skupinah, so naslednja: zaposlitev in iskanje dela, komunikacija in medosebni odnosi (v družini, na delovnem mestu, v skupini), izobraževanje in učenje, socialna varnost. V izolskih skupinah so se na začetku programa na domiselni način lotili postavljanja življenjskih ciljev, kar je omogočilo iskanje ustreznih rešitev za udeležence po koncu programa (gradivo je priloženo). Glede na potrebe in želje udeležencev pa so obravnavali tudi vsebine s področja kulture, zdravja, prehrane, ekologije, športa in rekreacije, bolezni odvisnosti, aktualnih dogodkov in nekatere druge. V obeh celjskih skupinah so npr. ob koncu programa izdali svoj časopis, ki je udeležence zelo motiviral za pisanje, na končni izdelek pa so bili zelo ponosni (vzorec je priložen).

Metode učenja v posameznih skupinah so raznolike, odvisne so, kot navajajo učitelji, od aktivnosti in znanja udeležencev, pa tudi od značilnosti obravnavane snovi. Učiteljem smo priporočali predvsem uporabo tistih metod dela, pri katerih so udeleženci najbolj aktivni. Sicer pa učitelj po lastni presoji izbira metode, s katerimi doseže pri udeležencih največji učinek učenja, kot prikazuje tudi preglednica 2.

Preglednica 2: Uporabljene metode učenja pri posameznih izvajalcih na primeru 1 skupine (v % porabljenega časa)

Metode učenja	Stik, Izola (v %)	Alfabet (v %)
Predavanje, razlaga	10	5
Pogovor, diskusija	5	35
Zapisovanje po nareku	20	
Skupinsko delo, krožek	5	15
Nastopi udeležencev	15	
Ogledi zunaj ustanove	20	25
Svetovanje, konzultacija		15
Izobraževanje s pisnimi viri		5
Igranje vlog	20	
Izobraževanje z mediji	5	
Organizirano izobraževanje		

Izvajalca se razlikujeta po pogostosti uporabljenih metod učenja. Učitelji v izolski skupini so približno enakovredno uporabljali 3 metode, in sicer zapisovanje po nareku, ogledi zunaj ustanove in igranje vlog, v malo manjšem obsegu pa tudi nastope udeležencev. Pri celjski skupini so dali prednost predvsem 2 metodama, pogovorom/diskusijam in ogledom zunaj ustanove, manjši del časa so uporabljali skupinsko delo oziroma svetovanje/konzultacijo. Na hospitacijskih obiskih smo se seznanili z obema skupinama in ugotovili, da sta izvajalca izbrala povsem ustrezne metode dela. Pri izolski skupini je bilo nekaj udeležencev z velikimi težavami pri branju in zapisovanju, zato je bilo urjenje teh spretnosti s pomočjo nareka in razlage upravičeno. Udeleženci so prihajali večinoma iz mestnih obalnih občin, večinoma so že dobro poznali ustanove v svojem kraju, zato so obiskom ustanov posvetili manj časa. Udeleženci celjske skupine so prihajali iz okoliških manjših krajev, bolj so bili zadržani in nevarjeni komunikacij z različnimi uradi in ustanovami. Učitelja sta v tej skupini več časa posvetila komunikaciji v skupini in obiskom različnih ustanov v Celju. Za obe skupini udeležencev so učitelji pripravili vodene učne obiske knjižnice, banke, pošte, avtobusne ali železniške postaje, v dveh skupinah pa v nekaterih primerih tudi kulturnih prireditvev, centra za socialno delo. Ugotavljamo torej, da so učitelji v vseh 4 skupinah uporabljali predvsem tiste metode dela, s katerimi so dosegli največjo dejavnost in samostojnost udeležencev ter s tem tudi boljše učinke učenja.

Ena od pomembnih oblik učenja udeležencev v prilagojenih programih so tudi predstavitve in predavanja vabljenih predstavnikov različnih ustanov. Pri tem učitelji spodbujajo predvsem pogovor in diskusijo udeležencev o problemih, ki jih pestijo. To je pomemben del urjenja komunikacij z uradnimi osebami, pri čemer se udeleženci navajajo natančnega opisovanja svojih težav in iskanja ustreznih rešitev s pomočjo različnih institucij.

Preglednica 3: Drugi predavatelji in teme pogovorov pri posameznem izvajalcu (za vse skupine)

Predavatelj in ustanova iz katere prihaja	Tema pogovora	Trajanje pogovora (ure)
Stik, Izola		
Svetovalec zaposlitve, RZZ	Zaposlitveni načrt	3
Svetovalec zaposlitve, RZZ	Sofinanciranje usposabljanja z zaposlitvijo	2
Organizator izobraževanja, Memory	Nadaljnje izobraževanje	1
Socialni delavec, CSD	Pravice socialno ogroženih	4
Knjižničar, knjižnica	Delo knjižnice	2
Alfabet, Celje		
Medicinska sestra, Zdravstveni dom	Zdravje	8
Socialna delavka, CSD	Socialni problemi	4
Svetovalec zaposlitve, RZZ	Možnosti izobraževanja	8
	Iskanje zaposlitve	4
Upravnica pošte	Delo pošte	2

Pregled tem, ki so jih predstavili zunanji predavatelji, kaže, da so se v skupinah lotevali najbolj perečih problemov, in sicer zaposlitve, nadaljnjega izobraževanja, socialnih stisk in zdravja. V pogovoru so učitelji zatrdili, da so obiski predstavnikov ustanov zelo primerna oblika, kajti udeleženci v skupini ob podpori učitelja in ob vnaprejšnji pripravi izgubijo strah in zadržanost pred uradnimi osebami. O svojih problemih so pripravljeni govoriti veliko bolj odprto in natančno. Nemalokrat se prav ob teh pogovorih odpre rešitev ali nakaže, v kateri smeri bo moral udeležence delovati, da bi razrešil svoje težave. Udeleženec je postavljen v resnično situacijo, v kateri ga lahko učitelj opazuje in mu svetuje.

3. Organiziranje skupin za samopomoč in zagovorništvo

Organiziranje skupin za samopomoč in zagovorništvo je najbolj odstopalo od zastavljenega načrta. Predvideno je bilo, da se udeleženci po končanem 120-urnem programu, srečujejo nekajkrat na mesec še približno 30 ur ali okoli 3 do 6 mesecev po končanem programu. Na ta srečanja bi bili vabljeni tudi vsi tisti udeleženci, ki so prilagojeni program obiskovali v preteklih letih. Pri izpeljavi teh skupin bi učiteljem pomagali prostovoljci ali brezposelni preko javnih del. Kratkoročni cilj teh skupin je bil, nuditi podporo brezposelnim odraslim s posebnimi potrebami in pomoč pri razreševanju osebnih stisk in problemov, vključene pa bi bile tudi izobraževalne vsebine za utrjevanje pridobljenega znanja, dolgoročno pa naj bi te skupine prerasle v stalne oblike srečevanja oseb s posebnimi potrebami.

Pri načrtovanju izvedbe tega dela programa so se pokazale tri ovire, ki so onemogočile načrtovano izvedbo; izkazalo se je, da formalno ne bo mogoče urediti sodelovanja brezposelnih preko javnih del. Za to bi bila potrebna daljša priprava in poseben dogovor z Republiškim zavodom za zaposlovanje, kar pa v času trajanja projekta ni bilo mogoče izpeljati. Druga težava se je pokazala pri vključevanju morebitnih prostovoljcev; zaradi velike zamude pri izplačilu sredstev za izpeljavo projekta s strani RZZ ni bilo mogoče izpeljati njihovega usposabljanja. Tretja nepričakovana težava se je pojavila pri udeležencih, ki so program obiskovali v preteklih letih in smo jih nameravali vključiti v skupine. Za te udeležence namreč ni bilo predvideno kritje potnih stroškov s strani RZZ, večina pa si ni mogla privoščiti samostojnega kritja potnih stroškov.

Z izvajalci smo sprejeli odločitev, da program podaljšamo za 30 ur, kot je bilo predvideno, vendar da bodo v tem delu sodelovali udeleženci, ki so obiskovali prvi del programa, program pa bodo v celoti izpeljali učitelji sami. Skupine so se sestajale enkrat na teden. Izjema je bila 1 skupina pri Celjskem izvajalcu, ki je zaradi majhnega števila udeležencev, skrajšal program na 124 ur, skupina pa se je po končanem temeljnem programu srečevala še 20 ur.

Učitelji so v vseh skupinah upoštevali navodila, da delo v tem delu programa načrtujejo sproti, glede na želje in potrebe udeležencev. Izbirali so predvsem tiste vsebine in metode dela, ki so udeležencem pomagale pri urejanju njihovega položaja po koncu programa. V tem delu programa so namreč izpeljali nekaj obiskov ustanov, vabili nekatere zunanje predavatelje, obiskali kulturne prireditve ipd. Delo v teh skupinah je bilo bolj sproščeno kot v prvem delu programa. Med temami, ki so jih obravnavali v tem delu programa, so tudi: zdravstveno varstvo, center za socialno delo, pravice brezposelnih, materialna stiska, odnosi v družini, odnosi v ožjem življenjskem okolju, iskanje dela, odnosi s sodelavci pri delu. Učitelji so udeležence postavili pred konkreten primer in poiskati so morali ustrezne rešitve, npr.: Nakup praznične obleke ali Kaj bi storil, če bi ostal brez podpore za brezposelne in brez dela? Učitelji so z udeleženci naredili seznam oseb in institucij ter njihovih telefonskih števil, npr. osebni zdravnik ali ginekolog, svetovalec zaposlitve, socialni delavec itn.

Slika: Srečanje dveh skupin v Izoli, 1999

Andragoški center se je dejavno vključil v delo teh skupin tako, da je skupaj z izvajalcema za vse skupine organiziral obisk Andragoškega centra Slovenije in predstavitev njegove dejavnosti. Prav tako smo skupaj z izvajalcema organizirali srečanje izolske in celjske skupine udeležencev programa v Izoli. Ti obiski in srečanja so imeli izobraževalni in družabni namen. Izobraževalni namen se je uresničil predvsem v tem, da so bili udeleženci postavljeni v resnično situacijo, ko so morali načrtovati celoten izlet, od predvidenih stroškov do zagotavljanja prevoza, pri čemer so morali zbrati različne potrebne informacije. Poleg tega so pridobili številna nova znanja ob ogledu ACS, pa tudi ob ogledu nekaterih kulturnih in zgodovinskih znamenitosti Izole. Učitelji so izjavili, da so se udeleženci ob pripravah in ob samih obiskih pridobili veliko več konkretnih izkušenj, kot bi jih pridobili med nekajmesečnim izobraževanjem v učilnici. Družabni del teh obiskov je prav tako pomemben, za vzpostavljanje stikov med udeleženci iz različnih krajev s podobnimi problemi in razvijanje medsebojne komunikacije.

Skupaj z izvajalci ocenjujemo, da so bili kratkoročni cilji skupin za samopomoč in zagovorništvo doseženi. Dolgoročnih ciljev pa zaradi okoliščin, ki smo jih navedli na začetku, ni bilo mogoče uresničiti.

4. Finančno poročilo o izvedbi projekta

4.1 Finančni načrt

Za izpeljavo projekta smo zaprosili sredstva iz dveh virov:

- Razpis Republiškega zavoda za zaposlovanje – 70% vseh sredstev v višini:	6.098,606 SIT
- Ministrstvo za šolstvo in šport – 30% vseh sredstev v višini:	2.538, 606 SIT
Načrtovana sredstva za izpeljavo projekta so znašala skupaj:	8.637,212 SIT

Sredstva Ministrstva za šolstvo in šport so namenska iz letnega razpisa za izobraževanje odraslih, v primeru programa UŽU PP so namenjena za sofinanciranje izpeljave izobraževalnega programa. MŠŠ jih po posebni pogodbi nakazuje neposredno izvajalcu.

4.2 Obseg in poraba prejetih sredstev in poraba

Iz posameznega vira smo prejeli sredstva v višini:

- RZZ :	3.000,000 SIT (računovodstvo - preveri)
- MŠŠ :	2.538,606 SIT
Skupaj prejeta sredstva:	5.538,606 SIT

Dinamiko dela na projektu in obseg opravljenih nalog sta pogojevala nereden dotok sredstev kot tudi manjša pridobljena sredstva od načrtovanih. Sredstva iz obeh virov so na projekt pritekala z nekajmesečnim odlogom. Pri izplačilu sredstev iz naslova Razpis RZZ je prišlo do zamude, namreč prva zagonska sredstva v višini 1.100.00 SIT smo prejeli šele decembra 1998, namesto ob podpisu pogodbe (julija 1998). Projekt ni dobil potrebnih zagonskih sredstev, zato so bila začeta dela v prvi fazi projekta (zasnova gradiva za učitelje) premaknjena na začetek leta 1999. Prav tako je prihajalo do zamud pri izplačilu potnih stroškov udeležencem v času poteka skupin za samopomoč in zagovorništvo. V enem primeru je izvajalec celo sam pokrila potne stroške udeležencem.

Tudi pri izplačilu sredstev iz MŠŠ je prihajalo do nekajmesečnih zamud, ki otežujejo predvsem delo izvajalca. Ocenjeno je, da zamude pri izplačilu sredstev iz MŠ niso v tolikšni meri vplivale na časovni okvir izpeljave projekta, v večji meri so na to vplivale težave svetovalcev zaposlitve pri izbiri kandidatov za program.

Nereden in v bistvu zmanjšan dotok sredstev iz naslova razpisa RZZ je vplival ne le na zamik pri izvedbi projekta, temveč tudi na okrnjenje nekaterih načrtovanih nalog. Iz načrta dela je bilo zaradi tega izključeno sodelovanje prostovoljcev in predstavnikov institucij. Iz omejenih sredstev ni bilo mogoče izpeljati njihovega usposabljanja in uvajanja v delo. Izvajalci so bili prisiljeni izpeljati samo obiske svetovalca zaposlitve. V največji meri je bilo zaradi tega okrnjeno delo skupin za samopomoč in zagovorništvo.

III Učinki programa

Učinke programa na udeležence smo ugotavljali predvsem z vidika sprememb v posameznikovi aktivnosti in položaju, so katerih je prišlo neposredno ali po določenem obdobju po končanem programu (zaposlitev ali opravljanje plačanega dela, vključitev v izobraževanje ali usposabljanje z delom, redno obiskovanje skupin za samopomoč in zagovorništvo ipd.). Pri tem smo se omejili na ugotavljanje sprememb in nismo posebej raziskovali, ali je do njih prišlo izključno zaradi posameznikove udeležbe v programu. Neposredne učinke programa smo ugotavljali s pomočjo podatkov iz končnih poročil izvajalcev, iz anket udeležencev in mnenj rehabilitacijskih svetovalcev o programu. Podatke o dolgoročnih učinkih programa pa smo pridobili s pogovori z udeleženci.

1. Neposredni učinki programa

1.1 Dejavnost udeležencev ob koncu programa

Eden od neposrednih merljivih učinkov programa je dejavnost, ki jo udeleženci opravljajo takoj po končanem programu. Pričakujemo, da vsaj pri polovici udeležencev v programu pride do spremembe, ki pomeni aktiviranje posameznika glede na stanje pred vključitvijo v program in nakazuje na neko trajnejšo dejavnost. Preglednica 4 prikazuje izhode udeležencev iz programa za vse 4 skupine; že takoj lahko ugotovimo, da vsaj kratkoročno pri 4 udeležencih od skupno 23 ni prišlo do željene spremembe položaja. Ob koncu programa se ni za njih našla nobena rešitev, njihova dejavnost ostaja enaka kot pred vključitvijo v program. Izmed štirih udeležencev, ki smo jih uvrstili pod kategorijo drugo, se je 1 upokojil, 1 udeleženka je bila noseča, 1 je moral na težko operacijo in dolgotrajno okrevanje, 1 pa se je vključil v program za odvisnike.

Preglednica 4: Dejavnost udeležencev takoj po končnem programu

Dejavnost	Izolski skupini (Stik)		Celjski skupini (Alfabet)	
	1. skupina	2. skupina	1. skupina	2. skupina
Izobraževanje	5	1	1	1
Redna zaposlitev		3	1	2
Pogodbena zaposlitev			1	
Prostočasne dejavnosti*				
Enako kot pred vključitvijo			2	2
Drugo		2		2
Skupaj	5	6	5	7

* Za prostočasne dejavnosti izvajalci niso navedli podatkov.

Spodbudno je, da se je kar 8 udeležencev odločilo za izobraževanje ali usposabljanje in se jih je 7 redno ali pogodbeno zaposlilo. Izobraževalni programi, v katere so se vključevali udeleženci, so:

- srednja gostinska šola – smer natakar (1)
- poklicna vrtnarska in cvetličarska šola (2)
- poklicna šola za avtomehanika – voznika (1)
- usposabljanje z delom na centru za rehabilitacijo (4)

Ocena izvedbe programa z vidika dejavnosti udeležencev po končanem programu je pozitivna, saj se je 19 udeležencev od 23 uspelo aktivirati.

1.2 Ocena programa z vidika udeležencev in rehabilitacijskih svetovalcev

Ocena programa z vidika udeležencev je prav tako pomemben kazalec ustreznosti programa. Udeleženci ob koncu programa izpolnijo kratko anketo s 7 vprašanji. Splošna ocena programa s strani udeležencev je zelo pozitivna, saj 20 od skupaj 23 udeležencev navaja, da jim je bil

program zelo všeč, le 3 se je zdel v redu. Prav tako jih večina (22) navaja, da bi želela še naprej obiskovati tak program, le 1 udeleženec je bil v dvomih.

Razen 1 bi se vsi drugi udeleženci vključili tudi v kakšen drug izobraževalni program za pridobitev poklica ali za prosti čas, kar kaže na to, da so v času trajanja programa razvili določene aspiracije. Za večino udeležencev je namreč ob vključitvi v program značilno, da imajo nekako nerealne želje, želijo si pridobiti poklic ali delo, ki je z vidika njihovega položaja in zmožnosti povsem nedosegljivo. Med programom pa se ob pogovorih z učitelji in svetovalci zaposlitve njihove želje konkretizirajo, postanejo uresničljive in dosegljive. Udeleženci so med drugim navajali naslednja področja, na katerih bi se želeli izobraževati in usposablјati:

- tečaj računalništva
- tečaj angleščine
- slikanje na svilo
- ohranjanje kulturne dediščine
- šiviljski tečaj, ročna dela, pletenje
- voznški izpit
- kuharski tečaj
- gostinska šola
- lesarska šola (mizarski poklic)
- zidarski poklic
- izobraževanje v kmetovanju, itn.

Na vprašanje, kaj jim je bilo v programu najbolj všeč so odgovarjali zelo različno: navajali so npr. družbo, pridobivanje novega znanja, pogovore, delo z računalnikom, spoznavanje drugih udeležencev, razumevanje z drugimi udeleženci, prijazne tovarišice ali pa jim je bil najbolj všeč končni izlet (mišljeno je srečanje izolske in celjske skupine v Izoli).

Prav tako zelo pozitivno ocenjujeta program UŽU PP rehabilitacijski svetovalki na OE RZZ v Kopru in Celju. Vprašali smo ju, kaj po njuni oceni udeleženci pridobijo v programu. Po njunem mnenju udeleženci med izobraževanjem pridobijo nekatera uporabna znanja za življenje in iznajdljivost v vsakodnevni situacijah, izboljša se medosebna komunikacija, pridobijo številne informacije, dvigne se jim samozavest, interes za izobraževanje in zaposlitev se dvigne. Med predlogi za nadaljnje izvajanje programa sta navedli, da bi kazalo v prihodnje po potrebi vključiti tudi defektologe ter da bi morali razmišljati tudi o širitvi izobraževalne ponudbe za to ciljno skupino, kajti na voljo je izjemno malo izobraževalnih programov. Posamezne udeležence vključujejo v naslednje programe: v OŠ za odrasle za pridobitev spričevala redne osnovne šole, tečaje pri ljudskih univerzah (najpogosteje šiviljski), javna dela, usposabljanje z delom v centrih za rehabilitacijo ali varstveno delovnih centrih, program Kovnica znanja in zaposlovanja. Program UŽU PP je edini izobraževalni program, v katerega lahko vključijo skupino brezposelnih s posebnimi potrebami.

2. Dolgoročni učinki programa

Med udeleženci smo približno leto dni po končanem programu naredili kratko telefonsko anketo, v kateri smo jih povprašali po njihovem trenutnem položaju. Namen te telefonske ankete je bil predvsem ugotoviti, kakšne spremembe so se pri njih zgodile v tem času in

primerjati njihov trenutni položaj s položajem, ki so ga imeli ob koncu programa. Podatke prikazujemo v preglednici 6.

Preglednica 6: Dejavnost udeležencev programa vsaj 1 leto po končanem programu

Dejavnost	Izolski skupini (Stik)		Celjski skupini (Alfabet)	
	1. skupina	2. skupina	1. skupina	2. skupina
Izobraževanje, usposabljanje	2	1	1	1
Redna zaposlitev	2	2	2	3
Pogodbena zaposlitev		1	1	1
Enako kot pred vključitvijo	1	2	1	1
Drugo				1
Skupaj	5	6	5	7

Podatki o položaju 23 udeležencev vsaj leto dni po zaključku programa nakazujejo na neke pozitivne premike v smeri dejavnejšega življenja udeležencev programa UŽU PP. Takoj po zaključku programa se je izobraževalo ali usposabljal 8 udeležencev, leto dno po končanem programu pa 5. Redno ali pogodbeno je bilo zaposlenih 7 udeležencev, po preteku enega leta pa 12. Seveda ne moremo z gotovostjo trditi, da je do teh premikov prišlo izključno zaradi obiskovanja programa, ker naših udeležencev nismo primerjali s kontrolno skupino, vsekakor pa so spremembe pri udeležencih, glede na njihovo zgodovino nedejavnosti in brezposelnosti, zelo velike.

Po enem letu je še vedno 5 udeležencev v položaju, v katerem so bili pred vključitvijo v program, takoj po zaključku programa smo našli 4. Za te udeležence je velika verjetnost, da se ne bodo nikoli aktivirali v produktivno življenje. Za njih bi kazalo trajnejše urediti materialni položaj (socialna podpora ali invalidnina) ter jim tako zagotoviti preživetje.

IV Zaključne ugotovitve in predlogi

Zaključne ugotovitve in predloge predstavljamo v 3 temeljnih točkah in sicer izvedba programa UŽU PP, izvedba skupin za samopomoč in zagovorništvo ter priprava gradiva za učitelje v programih UŽU PP.

1. Zaključne ugotovitve

1.1. Izvedba programa UŽU PP

Program UŽU PP je bil namenjen odraslim brezposelnim absolventom osnovnih šol s prilagojenim programom. Ocenjeno je, da se vsako leto pojavi na trgu dela od 400 do 500 takih odraslih. Prevladujoča oblika reševanja brezposelnosti in nedejavnosti teh ljudi je usposabljanje z delom, redki posamezniki se vključujejo v krajše izobraževalne programe. Prilagojeni program UŽU je eden redkih splošno izobraževalnih programov, ki nudi tem osebam obnavljanje socialnih in komunikacijskih veščin, ki so nujne za opravljanje različnih vlog v svetu odraslih.

Program je bil v skladu z načrtom za štiri skupine ali skupaj 23 brezposelnih absolventov osnovne šole s prilagojenim programom izpeljan v času od 10. 12. 1998 do 19. 7. 2000. Izpeljala sta ga dva izvajalca, in sicer Stik iz Izole in Alfabet iz Celja, v programu so poučevali 4 učitelji. Skupno je bilo v vseh 4 skupinah izpeljanih 718 ur programa, pri čemer je bilo okoli 120 ur izobraževanja namenjenega srečevanjem skupin za samopomoč in zagovorništvo (glej točko 1.2.). Pri udeležencih beležimo v povprečju več kot 90% prisotnost pri programu.

Vsebina programa, ki sta ga izpeljala izvajalca, je odražala temeljno strukturo programa UŽU, in sicer delitev na temeljne vsebine (pisno in ustno sporazumevanje ter računstvo) in integrativne vsebine (splošna razgledanost, motivacija). Učitelji pri obeh izvajalcih so veščine branja, pisanja in računanja pri udeležencih razvijali na konkretnih in za udeležence relevantnih vsebinah. Te vsebine so zajemale zaposlitev in iskanje dela, komunikacijo in medosebne odnose (v družini, na delovnem mestu, v skupini), izobraževanje in učenje, socialno varnost. Glede na potrebe in želje udeležencev pa so obravnavali tudi vsebine s področja kulture, zdravja, prehrane, ekologije, športa in rekreacije, bolezni odvisnosti, aktualnih dogodkov in nekatere druge. Metode učenja so bile raznovrstne, vendar prilagojene značilnostim posamezne skupine, izstopale so predvsem naslednje: zapisovanje po nareku, ogledi zunaj ustanove in igranje vlog, nastopi udeležencev, pogovori/diskusije, skupinsko delo in svetovanje/konzultacija. Oba izvajalca sta organizirala vodene obiske zunaj ustanove, kot je npr. obisk knjižnice, banke, centra za socialno delo.

Splošna ocena izpeljave programa je pozitivna; z izbiro vsebin in metod dela ter prilagajanjem programa potrebam udeležencev sta oba izvajalca uresničila neposredne cilje programa. Predvsem je tu mišljeno ohranjanje socialnih veščin in urjenje tistih spretnosti in znanj, ki so potrebni za opravljanje različnih vlog in za preživetje, dvigovanje samozavesti in motivacije za reševanje in urejanje lastnih problemov in položaja. Ti učinki so se pokazali pri udeležencih že ob zaključku programa, kajti od 23 udeležencev se jih je 8 odločilo za izobraževanje in usposabljanje, 7 pa se jih je redno ali pogodbeno zaposlilo, kar kaže na to, da so udeleženci pričeli dejavneje posegati v urejanje svojega položaja. Tudi po 1 letu po

zaključku programa je bilo le 5 udeležencev, pri katerih se položaj ni spremenil od vključitve v program.

Spremembe pri izvedbi programa:

- po načrtu naj bi se v program vključilo 32 udeležencev, dejansko se jih je vključilo 29, program pa je redno obiskovalo do konca 23 udeležencev. Končno število udeležencev ni odvisno od prizadevanja in kakovosti dela izvajalca, 6 udeležencev je namreč program zapustilo iz objektivnih razlogov (zaposlitev, nosečnost, ipd.), temveč od trenutnega števila brezposelnih udeležencev iz ciljne skupine na območni enoti RZZ;
- izpeljanih je bilo 718 ur programa, načrtovali smo 600 ur. Večje število ur je bilo izpeljano pri izvajalcu Stik iz Izole, na njegovo lastno pobudo. Izvajalec je pri 1 skupini izvedel celo manjše število ur od predvidenega (124), zaradi majhnega števila udeležencev (5).

1.2. Izvedba skupin za samopomoč in zagovorništvo

Vse 4 skupine so po končanem 120-urnem programu nadaljevale s srečanji, ki so potekala nekajkrat na mesec v trajanju 30 ur (izjema je že omenjena skupina v Celju, ki je skrajšala program, skupina se je po končanem programu sestajala še 20 ur). Namen teh skupin je bil nuditi podporo brezposelnim odraslim s posebnimi potrebami pri reševanju njihovih stisk in težav. Tudi na teh srečanjih so bili udeleženci redno prisotni. Učitelji so delo v teh skupinah načrtovali sproti, glede na želje in trenutne potrebe udeležencev. Srečanja pa so bila usmerjena bolj pragmatično v obravnavo socialnih, materialnih, zaposlitvenih, izobraževalnih in komunikacijskih problemov udeležencev. Med temami, ki so jih obravnavali v tem delu programa, so tudi: zdravstveno varstvo, center za socialno delo, pravice brezposelnih, materialna stiska, odnosi v družini, odnosi v ožjem življenjskem okolju, iskanje dela, odnosi s sodelavci pri delu. V tem delu programa so izpeljali tudi vrsto obiskov ustanov, vabili nekatere zunanje predavatelje, obiskali kulturne prireditve ipd. Skupaj z Andragoškim centrom sta oba izvajalca organizirala obisk ACS, posebej pa smo za dve skupini organizirali tudi skupno izobraževalno in družabno srečanje v Izoli.

Ocenjeno je bilo, da so deloma te skupine izpolnile svojo nalogo, saj so še nekaj mesecev po končanem rednem programu pritegnile udeležence in jim nudile podporo pri reševanju nekaterih konkretnih problemov (socialna pomoč, iskanje dela, vzgoja otrok, zdravstveno varstvo, ipd.).

Spremembe pri izvedbi:

Pri izvedbi skupin za samopomoč in zagovorništvo je prišlo do največjega odstopanja od zastavljenega načrta. Predvideno je bilo, da se bodo v te skupine poskusno vključevali prostovoljci ali brezposelni preko javnih del, ter da bi se teh srečanj redno udeleževali predstavniki nekaterih ustanov (npr. Centra z socialno delo, Zavoda za zaposlovanje, itn). V te skupine bi pritegnili tudi tiste udeležence, ki so program obiskovali v preteklih letih. Dolgoročni cilj teh skupin je namreč bil, da bi prerasle v stalne oblike srečevanja brezposelnih odraslih s posebnimi potrebami. Zaradi manjših materialnih sredstev za izpeljavo programa kot je bilo načrtovano s strani RZZ, pa vključevanje prostovoljcev in drugih odraslih s posebnimi potrebami ni bilo izvedljivo. Za vključitev brezposelnih odraslih v te skupine preko javnih del bi bila potrebna poprejšnja uskladitev z RZZ. Skupine so potemtakem izpeljali učitelji sami in po preteku 30 ur so te skupine prenehale z delom.

1.3. Gradivo za učitelje

Skupina 3 avtoric, sicer usposobljenih učiteljic v programih UŽU PP, je med potekom projekta pripravila posebno gradivo za učitelje. Gradivo obsega navodila za delo učitelja in učne liste za udeležence. Vsebina učnih listov je bila določena na osnovi dosedanjih izkušenj pri izvajanju prilagojenega programa UŽU. Gradivo je bilo preskušeno v 4 skupinah in ocenjeno kot primerno za nadaljnjo uporabo pri izvajanju prilagojenega programa.

Spremembe pri pripravi gradiva:

Pri pripravi gradiva ni prišlo do odstopanj od načrta.

2. Predlogi za nadaljnje izvajanje programa

2.1 Predlogi za nadaljnje izvajanje programa UŽU PP

- Priporočamo nadaljnje vključevanje brezposelnih odraslih s posebnimi potrebami (brezposelnih absolventov osnovnih šol) v prilagojeni program UŽU, ker omogoča tem odraslim pridobivanje in obnavljanje temeljnih veščin branja, pisanja in računanja za potrebe vsakodnevnega življenja, jih spodbuja k aktivnemu reševanju njihovega položaja v smeri izobraževanja in zaposlovanja.
- Ob nadaljnjem izvajanju programa za nove ciljne skupine bi bilo potrebno program ustrezno razvijati in prilagajati potrebam teh ciljnih skupin.
- Za vključevanje novih ciljnih skupin bi bilo potrebno usposobiti nove učitelje.
- Na osnovi petletnih izkušenj izvajanja programa in značilnosti udeležencev pa se kaže, da bi bilo bolj smiselno ta program izvajati kot del nekega drugega programa, na primer delovnega usposabljanja, in ne kot povsem samostojni program. S tem bi se programom usposabljanja z delom dodala neka nova kakovost in povečala njihova učinkovitost.
- Za tiste brezposelne odrasle, za katere je ugotovljeno, da niso zaposljivi, bi se lahko prilagojeni program izvajal kot samostojen program, vendar v sklopu neke stalne oblike dela s temi udeleženci (kot so na primer skupine za samopomoč), čimer bi lahko pomembno prispevali h izboljšanju kakovosti njihovega življenja.
- Natančno bi bilo potrebno preučiti, koliko oseb na posameznih območnih zavodih bi bilo potrebno še vključiti v prilagojeni program in na osnovi potreb zagotoviti potrebna finančna sredstva za izvajanje tega programa.
- Kot pomoč učitelju bi bilo potrebno v ta program pritegniti prostovoljce, ki bi tvorili nekakšno neformalno mrežo za pomoč odraslim s posebnimi potrebami pri obvladovanju problemov v okolju.

2.2 Predlogi za nadaljnje organiziranje skupin za samopomoč in zagovorništvo

- Dosedanje izkušnje pri delu z brezposelnimi odraslimi s posebnimi potrebami kažejo, da bi bilo treba za te ljudi organizirati skupine za samopomoč in zagovorništvo kot stalno neformalno obliko pomoči pri njihovem vključevanju v okolje, reševanju socialnih in drugih problemov.
- Preučiti bi bilo potrebno formalne in materialne zahteve za organizacijo in izpeljavo teh skupin. Pomembno je, da bi bile to stalne oblike srečevanja teh ljudi in njihov obstoj ne bi bil vezan na neka trenutna finančna sredstva, temveč bi bil odvisen od interesov in potreb

odraslih s posebnimi potrebami v določenem okolju. Vsebina dela teh skupin bi bila izobraževalne pa tudi družabne narave.

- Preučiti bi bilo treba možnosti, da se take oblike srečevanja odraslih s posebnimi potrebami organizirajo v sklopu centrov za socialno delo, v krajevnih skupnostih, invalidskih organizacijah ipd. Program UŽU PP bi bil lahko sestavni del dela teh skupin.
- Tudi v delo teh skupin bi bilo treba vključevati prostovoljce in zagotoviti, da bi se te skupine povezovale z okoljem, v katerem delujejo.

2.3 Predlogi za nadaljnje zbiranje in oblikovanje gradiva

- Gradivo za učitelje, ki je nastalo v sklopu projekta, izvira iz nekajletnih izkušenj učiteljev pri izvajanju prilagojenega programa UŽU in ga priporočamo za uporabo vsem učiteljem v tem programu.
- Gradivo bi bilo potrebno dopolnjevati v skladu s potrebami novih skupin odraslih s posebnimi potrebami, ki se bodo vključevale v program in ga razširjati med učitelji.
- Učitelje bi bilo potrebno usposablјati za samostojno izdelovanje učnega gradiva za udeležence, zato da bodo lahko program individualizirali in ga prilagajali posameznim udeležencem.
- V nekaterih državah že več desetletij izobražujejo odrasle s posebnimi potrebami. Preučiti bi bilo potrebno gradivo, ki ga za izobraževanje odraslih s posebnimi potrebami uporabljajo v drugih državah, in ga poskusno prilagoditi našim potrebam.

V Literatura

Letno poročilo Republiškega zavoda za zaposlovanje za leto 1999.

Letno poročilo Republiškega zavoda za zaposlovanje za leto 1995.

Možina, Ester. (1996). Prilagajanje programa Usposabljanje za življenjsko uspešnost za odrasle s posebnimi potrebami. Razvojno raziskovalni projekt, zaključno poročilo.

Andragoški center Slovenije, Ljubljana.

Drobnič, Janez. (1996). Usposabljanje in zaposlovanje invalidnih oseb. V: Možina E., Prilagajanje programa Usposabljanje za življenjsko uspešnost za odrasle s posebnimi potrebami. Razvojno raziskovalni projekt, zaključno poročilo. Andragoški center Slovenije, Ljubljana.

Sutcliffe, J. (1994). Teaching Basic Skills to Adults With Learning Difficulties. The Adult Literacy and Basic Skills Unit, London.

Sutcliffe, J. in Simons, K. (1995). Self Advocacy and Adults with learning Difficulties. NIACE, Leicester.

Sutcliffe, J. (1994). Integration for Adults with learning Difficulties. NIACE, Leicester.

Jordan, D.R. (1996). Teaching Adults with Learning Disabilities. Krieger Publishing Company, Malabar, Florida.

VI Priloge

**Priloga 1: Evalvacijski instrumenti - Končno poročilo o izvedbi programa
in Anketa za udeležence**

Andragoški center Republike Slovenije
Slovene Adult Education Centre
Šmartinska 134a, 61000 Ljubljana, Slovenija
tel.: 01 446 482, fax: 445 861

KONČNO POROČILO O IZVEDBI PROGRAMA UŽU

Izvajalec

Datum

.....

.....

Izpolnil (ime in priimek)

Funkcija v programu UŽU

.....

.....

.....

.....

.....

.....

I. PODATKI O UDELEŽENCIH

1. Opravljeni uvodni razgovori s kandidati za program:	število
2. Kandidati, ki so se vključili v program brez uvodnega razgovora:	število
3. Kdo je opravil uvodne razgovore? 1. učitelj v programu UŽU 2. organizator 3. drugi (navedite kdo).....	
4. Število udeležencev, ki so hodili v program:	
5. Število udeležencev, ki so dobili: 1. javno veljavno potrdilo o končanem programu UŽU 2. potrdilo izvajalca.	število
6. Udeleženci po spolu:	število
	M Ž
7. Starost udeležencev:	število
1. 15 - 19	
2. 20 - 24	
3. 25 - 29	
4. 30 - 34	
5. 35 - 39	
6. 40 in več.	

8. Končana šola: 1. manj kot osnovna šola 2. končana osnovna šola 3. končana osnovna šola s prilagojenim programom 4. končana dve ali triletna srednja šola 5. nedokončana srednja šola 6. drugo (navedite, kaj).	število
9. Prisotnost na predavanjih (povprečje izrazite v %):	
10. Kdo je napotil udeležence v program? 1. zavod za zaposlovanje 2. udeleženci sami 3. izobraževalna organizacija 4. učitelj 5. drugo (navedite, kdo).	število
11. Povejte, ali ste še kako drugače animirali udeležence? Razvrstite jih po učinkovitosti (1 - najbolj učinkovit način, itn)! 1. objave v lokalnem časopisju 2. obvestila na lokalnem radiju ali TV 3. plakati, zloženke 4. drugo (navedite, kaj)..... 5. nič od tega.	Učinkovitost:
12. Navedite razloge za tiste udeležence, ki so zapustili program pred koncem: 1. zaposlitev pred koncem programa 2. vojaški rok 3. šolanje 4. premalo zahteven program 5. selitev 6. materinstvo 7. drugo.	število
13. Kaj bodo udeleženci delali po končanem programu?	število
1. nadaljevali izobraževanje (navedite, v katerih programih)	

2. iskali	
a) zaposlitev za nedoločen čas	
b) za določen čas	
c) delo po pogodbi, delo na črno.	
3. vključili v prostočasovne dejavnosti (navedite katere)	
.....	
.....	
.....	
4. enako kot pred vključitvijo v program	
5. drugo (navedite, kaj).	
.....	
.....	

II. PODATKI O UČITELJIH IN ZUNANJIH SODELAVCIH

14. Učitelji, ki so poučevali v programu (Ime in priimek):	Vsebina	Število ur
1.		
2.		
3.		
15. Zaposlitev v izvajalski organizaciji		število
1. redna zaposlitev s polnim delovnim časom		
2. honorarni sodelavec.		
16. Kraj bivanja učiteljev:		število
1. v občini, kjer poteka program		
2. drugje (navedite, kje).		
17. Drugi predavatelji, ki ste jih vabili na program (poklic, področje?):	tema razgovora	trajanje
1.		
2.		
3.		
18. Razgovor s svetovalci za zaposlitveno ali izobraževalno kariero:	tema razgovora	trajanje
1. predstavnik zavoda za zaposlovanje		
2. predstavnik izobraževalne ustanove		
3. drugi (navedite, kdo).		
.....		
.....		

III. IZVEDBA PROGRAMA

A. VSEBINA IN TRAJANJE PROGRAMA

19. Kje poteka usposabljanje? a) v opremljeni učilnici v izvajalski organizaciji b) v opremljeni učilnici zunaj izvajalske organizacije c) drugje (povejte, kje).		
20. Koliko ur na teden ste izvajali program?		
21. Napišite datum pričetka in konca programa:	Pričetek	Konec
22. Uporabljene metode učenja (obkrožite ustrezno)	Izrazite v %, koliko časa uporabljate katero od metod	
1. predavanje, razlaga		
2. pogovor, diskusija		
3. zapisovanje po nareku		
4. skupinsko delo (krožek, delo v parih)		
5. nastopi udeležencev (referat, prispevek)		
6. ogledi zunaj vaše ustanove		
7. svetovanje, konzultacija		
8. izobraževanje s pisnimi viri (knjige, gradivo, učbenik)		
9. metoda igranja vlog		
10. izobraževanje po medijih (video, radio, TV)		
11. organizirano samoizobraževanje		
12. drugo (povejte, kaj).		
23. Napišite, katere ustanove (knjižnica, gledališče, pošta, banka, drugo...) ste obiskali med potekom programa:	Ime osebe, ki je izpeljala obisk	
24. Napišite, katere teme s področja splošne razglednosti ste obravnavali v programu in koliko ur:		
Tema	Število ur	
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

B. UČNA GRADIVA IN PRIPOMOČKI

25. Temeljno gradivo za udeležence:		Avtor	
26. Temeljno gradivo, ki so ga uporabljali učitelji:		Avtor	
27. Gradiva, ki ste jih razvili sami:	Avtor	Vsebina	Število strani
28. Katere učne pripomočke uporabljate (obkrožite)?			
		opišite vsebino	
1. skice sheme, grafikoni, ponazorila			
2. vizualna tehnična sredstva (diapozitivi, grafoskop, film)			
3. audio tehnična sredstva (kasete, plošče, radio)			
4. avdiovizualna tehnična sredstva (video, televizija)			
5. računalnik			
6. drugo (napišite, katere).			
29. Katera gradiva ste kupili (knjige, časopise, kasete ...)		Opis gradiva(kaseta, knjiga ...):	
<i>Naslov gradiva:</i>			
30. Katere pripomočke ste kupili (napišite)?		Pri kateri vsebini ste ga uporabljali?	
<i>Pripomoček:</i>			

C. SPREMLJANJE NAPREDOVANJA UDELEŽENCEV

31. Kako spremljate uspešnost udeležencev?

1. testiranje s testi (ki ste jih razvili sami)
2. testiranje (vstopni in izstopni test ACS)
3. samoevalvacija udeležencev
4. spraševanje
5. pregledovanje in ocenjevanje izdelkov
6. drugo (napišite kako)

32. Ali učitelj in udeleženec skupaj ugotavljata napredek?

1. ne
2. da.

33. Kaj od tega velja za nas:

1. ob vstopu v program ugotovim, kakšno je poprejšne znanje in kakšni so interesi udeleženca, skupaj narediva okvirni program dela, ki ga sproti preverjava in dopolnjujeva
2. sproti ugotavljam luknje v znanju pri udeležencih in težavnost prilagajam
3. učno snov obravnavam po predpisanem programu.

34. Kako pogosto delate pisne zabeležke o napredovanju udeležencev?

1. na vsakem srečanju
 2. drugače (povejte, kako).
-

35. Kdo dela pisne zabeležke o napredovanju?

1. udeleženec
2. učitelj
3. oba.

36. Ali imajo udeleženci vpogled v zabeležke o napredovanju?

1. ne
2. da.

37. Ali imajo udeleženci posebno mapo, kjer shranjujejo svoje izdelke in drugo gradivo?

1. ne
2. da.

Koliko strani obsega (približno)?

D. FINANČNI KAZALCI

38. Napišite kakšna je bila okvirna poraba sredstev po postavkah:	
	Znesek
1. Avtorski honorarji	
2. Materialni stroški	
<i>učna gradiva, mape</i>	
<i>učni pripomočki</i>	
<i>učilnica</i>	
<i>redna pogostitev udeležencev</i>	
3. Eksterna evalvacija	
4. Sklad za razvoj	
5. Drugo (navedite, kaj).	
	Skupaj
Vaše pripombe, komentarji:	

Vprašalnik za udeležence programa
USPOSABLJANJE ZA ŽIVLJENJSKO USPEŠNOST

Spoštovani udeleženec!

V zadnjih nekaj mesecih ste obiskovali program UŽU.
Prosim Vas, da nam odgovorite na nekaj vprašanj o tem programu.

Ime in priimek: _____

Naziv organizacije: _____

1. Kaj menite o programu UŽU? (Obkrožite ustrezen odgovor.)

- a. zelo mi je bil všeč
- b. zdel se mi je v redu
- b. ni mi bil všeč

2. Ali bi želeli še naprej obiskovati tak program?

- a. Da
- b. Ne

3. Ali bi mogoče obiskovali kakšen drug program?

- a. Da
- b. Ne

4. Če bi se vključili v kakšen drug program, napišite program bi to bil?

- 1. možnost: _____
- 2. možnost: _____
- 3. možnost: _____
- 4. možnost: _____

5. Povejte nam, kaj Vam je bilo v programu UŽU najbolj všeč? (Opišite.)

6. Kaj pa Vam na programu resnično ni bilo všeč? (Opišite.)

7. Ali nam želite povedati še kaj? - o sebi? - učiteljici? - sošolcih? - Vaših načrtih?

Današnji datum: _____

Hvala, da ste si vzeli čas za izpolnjevanje vprašalnika.

Priloga 2: Časopis Celjskih skupin: UŽU Novice

VABIMO VAS NA
UŽU-JEVSKA SREČANJA,
KI BODO VSAK MESEC V HOTELU
EVROPA V CELJU.

Za podrobnejše informacije o datumu in uri
srečanja pokličite Andrejo Jelen Mernik na
telefon: 453-170

UŽU-JEVSKA SREČANJA

ČASOPIS IZDAJALJO: Tonček Celner, Albin
Čujež, Marija Dernolšek, Mirko Kališek in
Albin Klanjšek

Predstavimo domači kraj

PETROVČE

V Petrovčah imamo znamenito cerkev, ki je znana božja pot. Ob vseh večjih praznikih pride v Petrovče veliko romarjev. Takrat pridejo tudi krošnjari in prodajajo svoje izdelke.

V Petrovčah imamo vsako spomlad tudi Jožefov sejem. Na tem sejmu prodajajo vse, kar se potrebuje v kmetijstvu. Imamo tri večja podjetja: tovarno oblačil Zarjo, tovarno montažnih hiš Intal in Kovino opremo, kjer delajo kante za smeti. V naši bližini je tudi sadjastvo Mirošan.

SVETI ŠTEFAN

Sveti Štefan je manjši kraj, ki se je včasih imenoval Cerovec, zdaj pa smo ga preimenovali v njegovo prvotno ime. Pri nas imamo dobro organizirano gasilsko društvo, ki se redno udeležuje tekmovanj, kjer dosegajo naši gasilci dobre rezultate.

TABOR

Je manjši kraj v Savinjski dolini. Imamo zanimivo cerkev, ki bo letos slavila 100-letnico. Zato našo cerkev že dalj časa obnavljamo in jo popravljamo za ta jubilej. Vsako leto organiziramo Jurjev sejem, na katerem se vedno predstavi Društvo kmečkih žena s kmečkimi dobrotami.

DREVENIK

To je manjši kraj pod Bočem. Kmetije so posejane po celnem pobočju. Na Boču imamo lovski in planinski dom, na vrhu Boča pa

stoji sto metrov visok stolp, na katerem sta radijski in televizijski oddajnik.

VODENOV

Je manjša vas v bližini Šmarj pri Jelšah. Šmarje so največji kraj in regijsko središče Kozjanskega. Imamo kulturni dom, gasilski dom in novo trgovsko središče. Nad Šmarjem je cerkvice Sv. Roka, do katere vodi strma pot, ob njej pa je dvanaest kapelic, ki jih obnavljajo. V Šmarjah imamo tudi Jelšingrad, ki ga nameravajo preurediti v hotel, ob njem pa bodo zgradili igrišče za golf.

Vremenska napoved za naslednji mesec

Letos se bo zima zgodaj končala. Snega ne prav več veliko. Nekaj časa bo še hladno, potem bo postajalo vedno topleje. Spomladi se bo prijetno otoplelo, le tu in tam bo včasih deževalo. Poletje bo suho in vroče, občasno pa bodo plohe.

SAM-SVOJ MOJSTER

IZDELAVA PTIČJE HIŠICE

Za izdelavo hišice potrebujemo le nekaj desk, žeblijev in barvo, od orodja pa kladivo in žago.

Odrežemo dve deski velikosti 20 x 30 cm in štiri stebričke velikosti 2 x 2 x 20 cm. Na desko pribijemo stebričke pravokotno v vogale, najprej pa pritrdimo drugo desko za streho. Hišico nato še prebarvamo, da jo zaščitimo pred vremenskimi vplivi.

KAKO ZAMENJAMO VODOVODNO PIPPO?

Najprej zapremo glavni ventil za vodo. Če je ventil skupen za več stanovanj, pred zapirjem obvestimo vse stranke, da bodo nekaj časa brez vode.

Potem s primernim orodjem odvijemo staro pipo in privijemo novo. Vse ovoje ovijemo s predvorn. Pri privijanju moramo paziti, da navojev ne poškodujemo. Preverimo še, če so vsilavljena vsa tesnila. Potem spet odpremo glavni ventil in preverimo, če voda ne pušča.

KUHARSKI KOTIČEK

MATEVŽ ZA ŠEST OSEB

Matevž je stara domača jed. Je enostaven za pripravo, sestavine so poceni, je pa tudi zelo zdrava in okusna jed.

Potrebujemo štiri debele krompirje in pol kilograma fižola. Krompir in fižol skuhamo vsakega posebej, kuhano zmešamo in iz tega naredimo pire. Zabelimo z ocvirki.

OGLASI

Prodani malo rabljeno mapo za UŽU. šifra "PAMETNI BEDAK"

V najem dam mojo učiteljico. šifra "POZOR, GRIZE"

Prodani minco za kuli, ki ne piše več. V kuliju jo lahko imate takrat, ko z njim ne pišete. šifra "SAVINJČAN"

Odstopim vrstni red na zavodu za zaposlovanje. šifra "LENUH LENUHU"

Prodani kozo. Če z njo ne boste zadovoljni, jo lahko zamenjate za mojo ženo. šifra "POŠTENI TRGOVEC"

NASMEJMO SE

PASJA HVALA

"Moj pes je tako pameten, da vedno pozvoni, kadar hoče v stanovanje."

"To ni nič, moj ima vedno ključ s sabo."

V GOSTILNI

Razbujen gost: "Natakar, pritožno knjigo prosim!"

Natakar hladnokrvno: "Gospod, to je restavracija, ne pa knjižnica."

BARVNI TELEVIZORJI

Malgovno vstopi kupec in vpraša: "Ali imate televizorje?"

"Da, barvne," mu odgovori trgovka.

"Dajte mi enega rumenega, prosim!"

LEDENA OBLETNICA POROKE

"Kmalu bom praznoval ledeno obletnico poroke."

"Katera pa je ta?"

"Pet let sem poročen, pa mi žena ves čas streže le z globoko zamrznjeno hrano."

KO BO PALICA PELA

"Mami, kaj pa išče ati?"

"Palico."

"Se odpravlja na sprehod?"

"Ne, tvoje spričevalo je videl!"

ZANKE IN UGANKE ZA BISTRE GLAVE

Z nosom rije, z repom gradi.

Sem majna stvarca,
ognjena mi je glavca.

Dedek visi, dedek seja,
sam sebi klofuto da.

Špredaj šilo, zadaj vile,
kožuh črn je,
trebuh pa iz bele svile.

Luknja pri luknji, pa vodo drži.

Belo polje, črno seme,
moder tisu, ki ga seje.

REŠITVE: šivanka, vžigalica, zvon,
lastovka, slamnata streha, knjiga

KRIŽANKA Z GEŠLOMI

FEBRUAR 2000

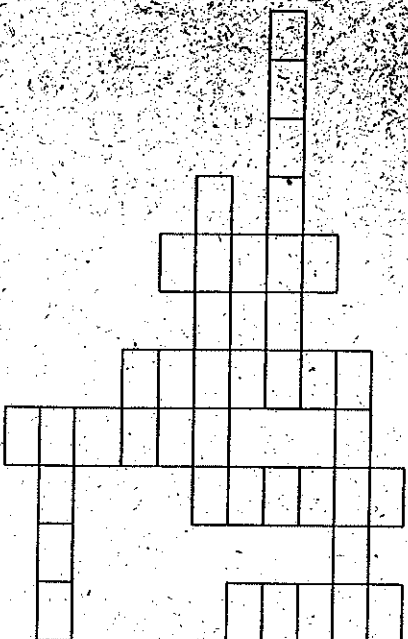
MODORAVNO:

1. vrsta mičesa
4. fanije jih poklanjajo deklečom
5. ko ni dežja

NAVPIČNO:

1. povezuje bregova reke
2. sežidajo jo zidari
3. martinova večerja

Vpišite v spodnjo križanko še imena vseh piscev časopisa in njihovih učiteljic.

UŽU novice

Imeno glasilo UŽU so izdelali: Anita Arlotić, Jože Čalš, Lidija Grešak,
Mirela Terbovc, Boris Prnjak, Leopold Žaler, Simona Žumer.
Mentorice: Tanja Goljar in Andreja Jelen Mernik.

PREDSTAVLJAMO SVOJ KRAJ

Belovo je majhna vasica. Z leti se število prebivalstva pri nas žal zmanjšuje, saj imamo kar nekaj zapuščenih domačij, v katerih ne živi nihče več.

Na hribčku nad vasjo stoji cerkev svetega Jederta, ki smo jo lani s skupnimi močmi obnovili. V vasi imamo tudi gasilski dom. Prostore v gasilskem domu poleg gasilcev uporabljajo za svojo dejavnost tudi mladinci. V njem občasno organizirajo ples, maškarado, razne igre in druge dejavnosti. Pod vasjo stoji strelski dom. V njem se dobivajo člani strelskega društva.

Loka pri Žusnu je eno izmed naselij, ki leži pod Žusnom. Kraj šteje okoli 500 prebivalcev. Nekateri so zaposleni v podjetju Koval, drugi pa se vozijo na delo v Šenjur, Štore, Celje ... Večina ljudi ima tudi manjše kmetije.

V kraju je zelo aktivno turistično društvo. Člani si prizadevajo, da bi zgradili termalno kopališče, saj so pred kratkim odkrili izvir termalne vode. Spodbujajo tudi razvoj kmečkega turizma. Za zdaj deluje v kraju le ena turistična kmetija, ki svojim gostom nudi poleg drugih zanimivosti še jahanje na njihovem konju, upajo pa, da jih bo v prihodnje še več.

V Loki imamo podružnično šolo, v kateri poteka pouk do petega razreda.

Na Žusnu je znana cerkev in graščina, ki pa je žal v ruševinah.

Laško leži južno od Celja. Laško je zelo znano po zdravilišču. Lansko leto so mu poleg obstoječega dogradili nov bazen, kjer

poleg gostov hotela prihajajo tudi drugi obiskovalci iz okoliških krajev. V Laškem je tudi nekaj industrije. Med najpomembnejšimi podjetji so: Pivovarna Laško, Tim, Paron in še nekaj manjših podjetij. Imamo kulturni center, v katerem so organizirane različne kulturne in športne prireditve. Najbolj znana in pa v širšem okolju odmevna prireditev je Pivo in cvečje.

Nad Laškem stoji mogočen grad, ki je lepo obnovljen. V grajskem stolpu potekajo poroke. V atriju pa poleti poteka festival klasične glasbe.

Imamo tudi veliko večnamensko dvorano Tri lilije, kjer potekajo rokometne in košarkarske tekme.

Vinštanj bog daj

Bogdaj, bogdaj, bogdaj,
oj, Vinštanj, vinski kraj,
za bratce vinske svet kraj.

Pa spili bomo ga,
na zdravje naj velja,
da bi tta še rodila ga.

V kleti zidani
so sodi štrihani,
z vincem sladkim polnjeni.

Bogdaj, bogdaj, bogdaj,
res lep je Vinštanj kraj,
naj bo oktober ali maj.

Bogdaj, bogdaj, bogdaj,
prijetni vinski zdaj,
al bi ga en kozarček spili zdaj.

INTERVJU Z GOSPO ZDENKO VERDEL

Kakšno delovno mesto opravljate?

Sam rehabilitacijska svetovalka na Republiškem zavodu za zaposlovanje, v Enoti Celje.

Ali vam je to delo všeč?

To delam zelo rada, predvsem zato, ker rada delam z ljudmi. Malo manj me navdušujejo administrativna opravila, ki pa jih je tudi potrebno opraviti.

Kako dolgo že to delate in kaj ste delali prej?

Kot rehabilitacijska svetovalka delam tri leta in pol, prej pa sem delala kot svetovalka zaposlitve, tako da dobro poznam potrebe in težave ljudi, ki prihajajo po pomoč k nam, že od prej.

Koliko brezposelnih je evidentiranih v vaši službi?

Invalidov in kategoriziranih oseb je pri nas evidentiranih okoli 1900.

Ali se število veča ali zmanjšuje?

Število se žal vsako leto povečuje, kljub temu, da uspemo mnogim najti delo. Vendar je v Celju in okolici veliko stečajev, v takšnih primerih pa so v največjem položaju ravno invalidi, ki najtežje dobijo novo zaposlitev drugje.

Koliko ljudem priskrbite službo?

Letno se jih zaposli okoli 100, od tega približno polovica na osnovi ukrepov, ki jih izvajamo v okviru rehabilitacijskega svetovanja.

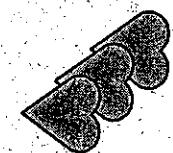
KAKO BOMO NAPOVEDOVALI DOHODNINO

- * V uvodnem delu navedemo svoje podatke. Posebej moramo biti pozorni na to, da se vsi podatki ujemajo s podatki na osebni izkaznici.
- * V drugem delu navedemo vse svoje dohodke. Te podatke vpišemo na osnovi izpiskov, ki nam jih pošljejo naši delodajalci ali pristojne službe.
- * V tretjem delu prikažemo vse olajšave. Za dokazovanje teh podatkov potrebujemo račune, ki jih moramo obvezno shraniti.
- * V zaključku navedemo še podatke o drugih družinskih članih, če jih vzdržujemo.

Dohodnino moramo napovedati na posebnih obrazcih, ki jih lahko kupimo v knjigarnah ali na poštah.

Obrazec za napoved dohodnine moramo oddati na DURS-u do 31. marca 2000. Pošljemo ga lahko po pošti kot priporočeno pošiljko ali pa ga oddamo osebno.

Kako bomo praznovali dan »SVETEGA VALENTINA«

Valentinov pohod na Žusen

Krajani se bomo ob 18. uri zbrali pred gasilskim domom v Dnavi. S seboj bomo imeli petrolejke, treske ali druge pripomočke za razsvetljavo. Nato se bomo odpravili proti cerkvi na Žusnu. Približno na sredi poti nas pri kmetu Arličku običajno pričakajo s toplim čajem ali kuhanim vinom. V cerkvi bomo imeli mašo, nato se bomo skupaj vrnili nazaj v dolino, kjer bo zabava celo noč.

Valentinova veselica v Sadražu

Gasilci vsako leto pripravijo veselico na soboto pred svetim Valentinom. Ker je veselica na prostem, na igrišču pred gasilskim domom, se moramo prilagoditi vremenu. Če je vreme slabo, jo prestavimo za teden dni.

Celje

V Celju bo organiziranih več prireditev. Predvsem bodo v diskotekah pripravili Valentinove večere, vsi celjski hoteli pa bodo imeli »Valentinov ples«. Tudi v trgovinah in cvetličarnah je opaziti praznično vzdušje na policah, saj ponujajo veliko prilagojenih daril.

NIČ VEČ NE BOM PREPEVAL

Ždič več ne bom prepeval,
nič več se veselil,
me je dekle zapustilo,
kje drugo bom dobil.

Ždaj drugi v vas k njej hodi
ali jaz pa nimam kam,
da srce si pogrejem
ob večerih, ko sem sam.

Šel bom tja v gorice
in vinca se napil,
morda pa le pozabim,
da kdaj sem srečen bil.

Či kleti tam pod sodom,
sladko sem zaspal,
in sanjal sladke sanje,
da drugo sem si zbral.

Ko iz sanj se zjutraj zdranim,
sam sebi govorim,
tako ne gre, prijatelji,
kar drugo si dobim.

Polde

KSENJA

Ko v oči
ti gledam, Ksenja,
v srcu poln
sem hrepenenja.

Mislim nate
in te sanjam,
rožo rdečo
ti poklanjam.

Rad bi ti
povedal, Ksenja,
da bom ljubil te
vse dni življenja.

Za roko
te v sanjah prosim,
v srcu te že
dolgo nosim.

Ksenja,
sanje so resnica,
rad bi božal
tvoja nežna lica.

Polde

ŽGANCİ NA RAZLIČNE NAČINE ...

Žganci s krompirjem

Najprej skuhamo olupljen, na kose narezan krompir v večji količini slane vode. Dosujemo moko, in kuhamo še 20 minut brez mešanja, vmeš samo enkrat obrnemo kepo moke in jo preležemo. Na koncu zmešamo, narežemo na kose in zabelimo.

Ajdovi ali koruzni žganci

Vodo osolimo in počakamo, da zavre. V vrelo vodo vsujemo moko. Med kuhanjem ves čas počasi mešamo. Ko so žganci po nekaj minutah skuhani, jih narežemo na kose in zabelimo.

S čim postrežemo žgance

Včasih so žgance, jedi predvsem z zeljem ali repjo, danes pa jih uporabljamo kot prilogo k različnim jedem, predvsem k mesu v omaki. Tudi zabelimo jih lahko na različne načine: z ocvirki in maslo, s kislim mlekom, z jogurtom ali kislo smetano, lahko pa jih prelijemo z mlekom ali belo kavo.

Žgance pogosto postrežemo tudi h gobovim specialitetam.

GOBOVE SPECIALITETE ...

Juha iz posušenih gob

Suhe gobe poparimo in jih damo kuhati. Na masti prepražimo čebulo, nato dodamo moko. Ko čebula orumeni, prilijemo malo vode. Ko prepražena čebula z vodo zavre, jo prelijemo na gobe. Kuha se približno 20 minut. Zraven dodamo še različne začimbe in dišave po svoji izbiri.

Gobova juha s krompirjem

10 dag slanine narežemo na kocke. Slanino pražimo skupaj z drobno narezano čebulo in porom. 25 dag ostrigarjev narežemo na rezine in jih pražimo tri do štiri minute na majhni temperaturi. Vseskozi počasi mešamo. Nato dolijemo liter in pol močne goveje juhe. Juhi dodamo 30 dag na kocke narezanega krompirja, malo posolimo in pokrito kuhamo približno dvajset minut.

Preden juho ponudimo na krožnik, na drobno narežemo peteršilj in ga posujemo po juhi.

dober tek!

ŠALE ... ŠALE ... ŠALE ... ŠALE ...

Ali me boš marca še tako ljubil kot februarja?
Seveda, še bolj, saj ima še več dni!

Ali imate še kakšen alarmni zvonec proti vlomilem?
Pa saj ste že včeraj kupili enega.
Ja, ampak so mi ga ukradli.

Pozabljivi profesor se vrne s kongresa in reče ženi: »Draga žena, kupil sem ti čudovito darilo, samo tega ne vem, kaj je bilo in kje sem ga pozabil!«

Na letališču se mlad, odlično opremljen poslovnež tolče po glavi. Pomisli, za trideset sekund, za ušive pol minute sem zamudil letalo.

Starejši gospod ga potrepija po rami in mu reče: »Jaz mislim, da malo pretiravate. Saj delate tak cirkus, kot da bi ga zamudili za dve uri.«

Za šankom filozofira pijanček:
»Razlika med ženo in ljubico je kot noč in dan!«

Učitelj: »Janezek, katero drevo je to?«
Janezek: »Hruška!«

Učitelj: »Kako pa to veš?«
Janezek: »Ker sem jani tukaj hruške kradel!«

Zakaj ima Črnogorec dva kamna ob postelji?
Ko gre spat, z enim ugasne luč, z drugim pa preveri, če je okno zaprto.

10

Učiteljica razlaga učencem o Francetu Prešernu. Ker Janezek ni dobro poslušal, ga vpraša: »No, Janezek, povej, kdaj je umrl France Prešeren?«

Janezek pa kot iz topa: »Ja, dva dni pred pogrebom.«

Kakšna je razlika med taščo in svinsko pečenko?
Nobene, obe sta najboljši mrzli.

Oboje dobiš enkrat na mesec, traja pa pet do šest dni.

ZA BISTRE GLAVE

VOĐORAVNO

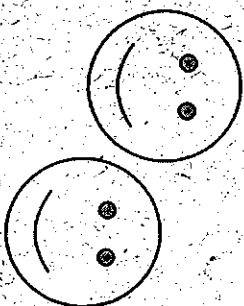
- $(11 \times 11 + 40 \times 40) = 256$
- $4 \times (10 \times 10 \times 10 + 10) = 40$
- $12 \times 500 = 400$
- $50 \times 100 + 1$

NAVPIČNO

- $3 \times 500 - 5 \times 7$
- $8 \times 8 \times 8 \times 8 - 2 \times 2 \times 2 \times 7$
- $10 \times 20 \times 30$
- $5 \times 1000 + 1$

1	2	3	4
2			
3			
4			

11

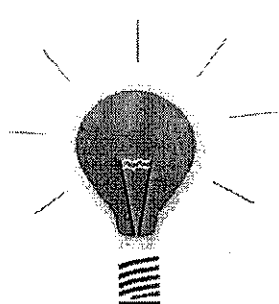

Priloga 3: Gradivo izolskih skupin - Postavljanje ciljev in vaje iz računstva

STIK d.o.o.IZOLA
OF 11/4
6310 Izola

tel.: 05 6401 370
fax: 05 6310 533

stik.iz@siol.net

Dober načrt

Predstavitev dela v programu UŽU

Antonija Gornik

STIK d.o.o., IZOLA
IZOBRAŽEVANJE
OF 11/4, 6310 IZOLA
TRGOVINA: ZORE PERELLO GODINA 3, KOPER
TEL.: 05 6310 533 FAX: 05 6310 533

UČNA TEMA: Postavljanje ciljev!

OPIS SKUPINE UDELEŽENCEV UŽU:

V skupini je devetih udeležencev, šest deklet in trije fantje. Vsi so obiskovali osnovno šolo s prilagojenim programom. Vsi so bolj plahi in se ne znajo postaviti zase. Na začetku programa sploh niso komunicirali med seboj. Kmalu pa so se vživeli in navezali pristne medsebojne stike. Zelo so se razumeli in si pomagali med seboj. Le včasih so bili nestrpni ali posmehljivi, če kdo ni česa znal.

Udeleženci programa UŽU so si zelo želeli, da bi veliko vedeli, niso pa bili sposobni dlje časa koncentrirano delati. Zmogli so največ 15 minut zbranega učenja, zato smo veliko risali, lepili, zgibali, izdelovali plakate in se veliko pogovarjali.

Vsi bi se radi zaposlili, trije pa se želijo še naprej šolati. Mislim, da lahko naredi poklicno šolo le ena udeleženka. Dva fanta, ki tudi želita nadaljevati s šolanjem, pa nimata dovolj sposobnosti in in vztrajnosti, da bi to zmogla. Tudi delavnih navad nimajo. Večina udeležencev ni še nikoli delala. Izhajajo iz neurejenih družin in so večinoma socialno neprilagodljivi. Skupina je tudi starostno nehomogena, saj so v skupini udeleženci od 18 let, pa vse do 35 let starosti. So iz različnega socialnega okolja, tako z ekonomskega vidika, kot tudi iz bivalnega okolja. Štirje živijo v mestu, pet pa na podeželju.

UČNE OBLIKE:

Pri učenju so zastopane vse učne oblike:-frontalna
-individualna
-skupinska
-delo v dvojicah.

UČNE METODE:

Učne metode so sledeče:

- metoda dela s tekstom
- učenje z ugankami
- metoda praktičnega dela
- razgovor
- razlaga
- demonstracija
- delo s slikami
- delo s tabelami
- samostojno delo. . .
- ogledi, ekskurzije

UČNI PRIPOMOČKI:

Učni pripomočki so:

- slike, plakati, videoposnetki, internet
- tabele
- episkop
- knjige, slovarji, enciklopedije
- načrti
- barvni svinčniki
- učni lističi

UTEMELJITEV TEME:

Za navedeno temo sem se odločila, ker domnevam, da je tema zanimiva za večino udeležencev UŽU, ne glede na spol in starost. Udeleženci lahko pri tej temi pokažejo svoje znanje, ki je verjetno zelo različno. Tudi njihovi interesi so različni. Končni cilj je, da spoznajo, da so sami odgovorni za svoje uspehe. Da bodo uspehi večji, če bodo v skladu z njihovimi željami. Da samo z delom in trdom, lahko dosežejo kar si želijo. Spoznajo, da raje delajo, kar jih veseli in da je lahko vsak pri svojem delu uspešen.. Ugotovijo, da je napaka ali neuspeh, samo izkušnja, kako se nekaj ne dela in ne poraz. Naučijo se, da je vredno vložiti veliko truda, da si izpolnimo želje, zato je smiselno, da ta trud vnaprej načrtujejo in se potem izdelanega načrta tudi res držijo. Dolžni so se obvezati samemu sebi, da bodo res dosegli načrtovano. Zato pa mora biti načrt realen in dosegljiv.

Udeleženci večinoma nimajo nobenih ciljev, kaj šele izdelanih življenjskih načrtov. Ne vejo, kaj bi v življenju radi delali in ne kaj zmorejo. V želji, da jih motiviram za nadaljnje delo in da se tudi sami zavejo kako pomembno je, da človek ve kaj želi in svoje delo načrtuje, sem pripravila sledeče gradivo.

Udeleženci bodo skozi lastno delo spoznavali drug drugega, svojo drugačnost in enakost s skupino. Spoznali bodo, da je prav, da smo različni. Ugotovili bodo, da kar je za enega dobro, za drugega ni, zato bodo sčasoma tudi bolj strpni drug do drugega.

Udeleženci niso sposobni daljše koncentracije, niti niso vajeni poslušanja sogovornika. Želeli pa so svoje znanje oziroma izkušnje, ki so jih imeli v svojem življenju posredovati tudi drugim, zato smo se pred tem pogovarjali o uspešni komunikaciji.

Na uvodnem razgovoru oziroma med izvajanjem programa sem ugotovila, da se udeleženci programa **želijo naučiti:**

- pravilno napisati prijavo za prosto delo,
- razumeti dana navodila
- se znati pogovoriti po telefonu
- si upati povedati in zagovarjati svoje mnenje
- se znati pravilno in lepo izražati

- Udeleženci UŽU znajo:**
- brati
 - delati po ustnih navodilih in praktičnem prikazu oziroma po primeru
 - tvoriti in zapisati krajše povedi
 - s preprostimi stavki obnoviti povedano
 - razumejo preprosta ustna in pisna navodila

V obrazložitvi teme, sem tudi navedla motivacijo, ki jo je sprožil aktualni dogodek, ko se je vsak od skupine želel predstaviti in narediti kar najboljši vtis na ostale udeležence programa. Z obravnavanjem navedene teme bodo spoznali, da so sami odgovorni za svoje delo, ki ga morajo tudi sami načrtovati in seveda realizirati. Pogovorili se bomo o pričakovanjih in o realnih možnostih. Upam pa tudi, da jih bo spoznanje, da je delo in učenje lažje, če si sami želijo pridobiti novo znanje, spodbudilo, da bodo z veseljem sodelovali pri programu..

- UČNI CILJI:**
- prepoznati svoje želje in delati v skladu z njimi
 - znati delovati v skupini in se naučiti pogovarjati ter strpno in pozorno poslušati tudi druge
 - znati povedati svoje želje in jih tudi zagovarjati, če je to potrebno
 - spoznati, da smo ljudje različni, kot so različne tudi naše izkušnje
 - spoštovati želje in potrebe drugih, tudi če se razlikujejo od njihovih
 - naučiti se zapisati kratek sestavek, sestavljen iz nekaj samostojnih, pravilno oblikovanih stavkov
 - naučiti se tvorjenja besed, bogatiti svoj besedni zaklad
 - znati napisati in uporabljati miselni vzorec
 - naučiti se izdelati lične, urejene naloge
 - izboljšati pravopis
 - znati povedati kakšno delo radi opravljajo in zakaj
 - znati zapisati svoje izkušnje s preprostimi stavki
 - navajajo se na ličnost in pravilnost svojih izdelkov
 - naučiti se uporabljati slovarje, enciklopedije, zemljevide
 - znati sestaviti in zapisati preprost načrt za delo
 - spoznati, da tudi oni znajo nekaj, kar ostali udeleženci skupine ne vejo ali ne znajo
 - znati računati s časom in pravilno uporabljati besede v zvezi s časom, kot so: lani, letos, prejšnji teden, dnevno, tedensko, itd.

Učni list številka 1

Datum:

Nariši in napiši kaj si najbolj želiš! Če ne želiš risati, lahko iz revij, ki so pred teboj izrežeš, eno ali več primernih fotografij.

Učni list številka 2

Datum:

Včasih nam kdo kaj podari, največ želja pa si moramo ustvariti sami. Kaj si že naredil, da boš dosegel, kar si želiš? Napiši, nariši ali izreži iz revij in nalepi!

Datum:

Lahko še kaj naredite za to, da si izpolnite željo?

Dobro premislite! Poiščite v reviji sliko, ki najbolje predstavi vašo željo in vaše delo v zvezi z njo ter jo nalepite. Skupini boste povedali zakaj ste se odločili za prav to sliko. Pripravite si oporne točke za vašo pripoved.

Datum:

Si se pripravljen za dosego tega cilja čemu odreči?

Čemu? Najdi primerne slike v reviji in jih nalepi. O slikah in zakaj si jih izbral se pogovori s sosedom.

Razmisli ali si res zadosti želiš doseči ta cilj. Razmisli tudi ali se je res potrebno čemu odreči in za koliko časa?

Datum:

KRALJESTVO MOŽNOSTI

☺ Vprašajte se: « Kaj bi bilo če ...? »

☺ Odgovorite na zastavljeno vprašanje!

Najprej sosedu zastavite gornje vprašanje, ki ga sami dopolnite. On naj vam odgovori na vaše vprašanje. Nato zastavite vprašanje sebi in si nanj odgovorite kar sami. Napišite katero vprašanje ste si zastavili in v nekaj stavkih napišite še, kaj ste nanj odgovorili. Če imate čas, napisano še ilustrirajte*.

* **Ilustrirati** pomeni napisano besedilo opremiti s sliko, ki nam dodatno pojasni besedilo. Razlago za neznane tuje besede poiščite v Slovarju tujk avtorja Franceta Verbinca.

Datum:

Preberite naslednjo zgodbo in jo po svoje zaključite. Konec zgodbi pripišite.

Kralj in modrec

Kralj je kuhal jezo na modrega starca, ker so mu ljudje izkazovali brezmejno spoštovanje in ga prosili za nasvet ob vsaki priložnosti. Veliko noči je prebedel in razglabljal, kako bi spravil modreca v zadrego pred vsemi ljudmi in ga tako osramotil.

Končno se je nečesa domislil. Poklical je vse svoje podložnike in dal privedi tudi modreca. Ko je slednji stal pred njim, mu je kralj rekel: »O modrec med smrtniki, postavi ti bom vprašanje. V moje roke se je ujel majhen ptič. Povej mi ali je mrtev ali je živ!«

Toda modrec je spregledal kraljevo ukano. Če bi odgovoril, da je ptič živ, bi ga kralj s komaj zaznavnim gibom ubil. Če bi rekel, da je ptič mrtev, bi kralj preprosto razprl roki in ptiča spustil. V obeh primerih bi trpel njegov ugled.

Zato je za trenutek pomislil. Kralj ga je nestrpen vnovič vprašal: »No, ali je živ ali je mrtev?« Modrec je počasi odgovoril: «. . . Kaj mislite, da je modrec odgovoril. Napišite svoj

odgovor. . . .

Ko napišete se tiho pogovorite še s sosedom, kaj meni on. Se strinjate z njim? Zakaj ja, če se strinjate in zakaj ne, če se ne strinjate? Mislite, da je prav, če so naša mnenja drugačna? Kaj boste storili, če se s sosedom ne strinjata? Razmislite o tem!

☺ Veš zakaj je ponekod na koncu stavka pika, drugje pa vprašaj ali klicaj? Razmisli o tem, da se bomo lahko kasneje pogovorili.

1. Ti je bila zgodba všeč? Zakaj? Najprej se pogovori s sosedom potem napiši odgovor.

2. Kakšen se ti zdi modrec? Navedi njegove lastnosti.

3. Kakšen človek je kralj? Kakšne lastnosti ima on?

4. Imaš tudi ti kaj lastnosti modreca ali kralja? Napiši katere.

5. Misliš, da poznaš ljudi, ki želijo imeti vedno prav. Kako občutiš ti to njihovo lastnost?

Datum:

Odgovori pisno na sledeča vprašanja:

1. Se lahko iz prebrane zgodbe česa naučimo? Kaj? Najprej se pogovori s sosedom potem napiši odgovor.

2. Napiši s kratkimi lepimi stavki nauk* zgodbe!

3. Misliš, da je modrec imel prav? Misliš, da je res vedno tako, kot si želimo mi?

4. Ali lahko naše želje vplivajo na naše odločitve? Napiši primer vplivanja.

5. Misliš, da lažje opraviš delo, ki si ga res želiš opraviti? Pomisli na šolski izlet! Kako si se pripravljaj nanj? Ali si zjutraj težko vstal?

* Nauk je tisto, kar smo se iz zgodbe naučili!

Datum:

Napiši zgodbo s svojimi besedami. Pomagaj si z naslednjimi vprašanji: Zakaj je bil kralj jezen na modreca? Kaj je želel kralj narediti modrecu? Česa se je kralj domislil? Pred kom je želel kralj modreca osramotiti? Kakšno vprašanje mu je zastavil? Ali je modrec spregledal kraljevo ukano? Kaj je modrec po razmisleku odgovoril kralju? Pazi na lepo pisavo in obliko tvoje obnove*?

Modrec in kralj

- * Razloži besedo obnova.
- * ** Razmisli, če še kateri besedi ne veš pomena in ji poišči razlago v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. Najdene razlage zapiši.
- * ** Kje lahko dobiš omenjeni slovar, če ga nimaš doma? Če se še nisi vpisal v knjižnico, to stori sedaj. Za brezposelne je knjižnica brezplačna, samo potrdilo o brezposelnosti Republiškega zavoda za zaposlovanje moraš prinesiti.
- * *** Razmisli zakaj se nekatere besede napišejo z veliko začetnico! Ugotovi katere besede pišemo z veliko začetnico.

Datum:

Si se spomnil na podoben dogodek, ki se je zgodil tebi. Opiši ga! Potrudi se, da bo zgodba napisana lično*, razumljivo in brez pravopisnih napak*!

Moja zgodba

- * Kaj pomeni beseda lično? Že veš kje najdeš razlago?
- * Kaj je to pravopis?
- * Kako se imenuje knjiga, kjer lahko poiščemo, kako se beseda pravilno zapiše?

Datum:

Večina ljudi povezuje uspeh z denarjem, slavo in ugledom. Ne bomo jim ugovarjali. Lahko se jim pridružiš ali pa uspešnost povežeš z drugimi vrednotami. Napiši, kaj je zate uspeh!

Kaj je zate neuspeh?

Kaj storiš, kadar misliš, da si neuspešen?

Učni list številka 12

Datum:

Zapiši na list vse, kar te veseli? Napiši po vrsti, tako kot ti prihaja na misel. Prvi pomemben korak k uspehu je, če vemo kaj radi počnemo. Uspeh je zasebna stvar. Samo ti veš, kaj te veseli in kaj hočeš doseči in ne kdo drug!

Datum:

Spoznali smo, da je vsak sam odgovoren za uresničitev svojih želja. Če si kaj zelo želimo, se bomo potrudili, da dosežemo svoj cilj. Ali že veste kakšni so vaši cilji? Vsak naj poizkuša odgovoriti na naslednja vprašanja:

Kaj si najbolj želiš doseči?

Kaj si pripravljen za to storiti?

Čemu si se pripravljen za dosego tega cilja odreči?

Kaj si že naredil, da bi dosegel svoj cilj?

Kakšni so tvoji načrti za naprej?

Datum:

Odgovori pisno na naslednja vprašanja:

1. Razmislite in napišite kaj dela igralec nogometa ali kakšen drug športnik?
Najprej se pogovori s sosedom potem napiši odgovor.

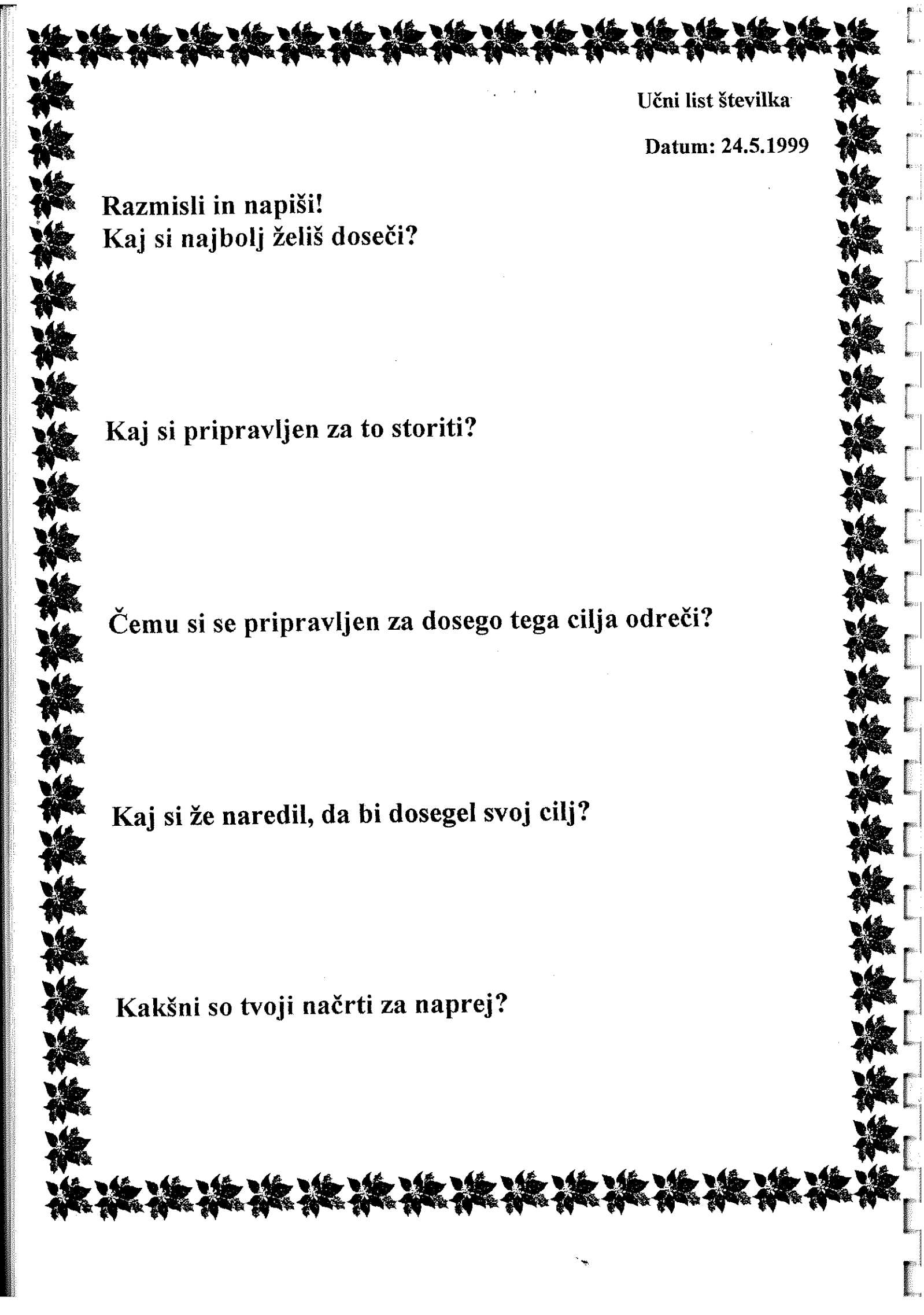
2. Napišite kako poteka nogometašev trening. Če ste izbrali drugega športnika, opišite trening, vašega športnika.

3. Mislite, da je prav, če športnik ne uboga svojega trenerja in ne prihaja redno na treninge? Kakšne so lahko posledice?

4. Mislite, da je lahko prvak športnik, ki ne trenira redno in ne izpolnjuje nalog, ki si jih je zadal? Ga trener pri tem ovira ali mu pomaga? Lahko primerjaš trenerja z učiteljem, pogovori se o tem s sosedom.

5. Če bi bil ti trener, kako bi načrtoval trening za svojega športnika? Pomisli kaj vse mora športnik znati! Kako si bo pridobil potrebno kondicijo? Kaj bo delal ta teden in kaj čez eno leto? Kolikokrat bo kaj naredil in s kom bo delal? Kdaj bo začel z novimi vajami? Kako bo vedel, da je napredoval? Ali bo športnik takoj opazil izboljšanje svoje kondicije?

* Razmisli, kaj želiš delati in naredi načrt, kako se boš pripravil na to delo! Bodi sam svoj trener!

Učni list številka

Datum: 24.5.1999

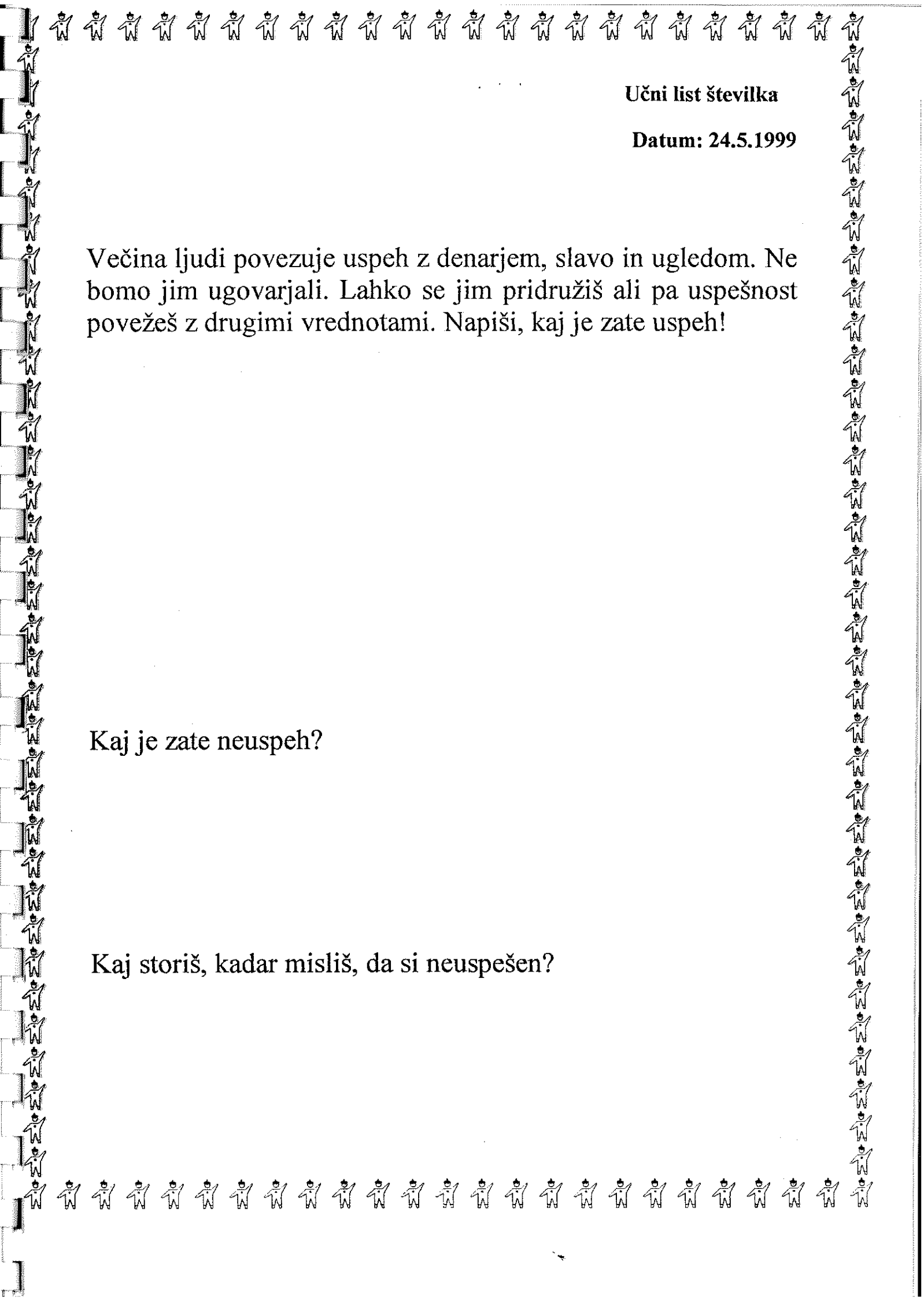
Razmisli in napiši!
Kaj si najbolj želiš doseči?

Kaj si pripravljen za to storiti?

Čemu si se pripravljen za dosego tega cilja odreči?

Kaj si že naredil, da bi dosegel svoj cilj?

Kakšni so tvoji načrti za naprej?

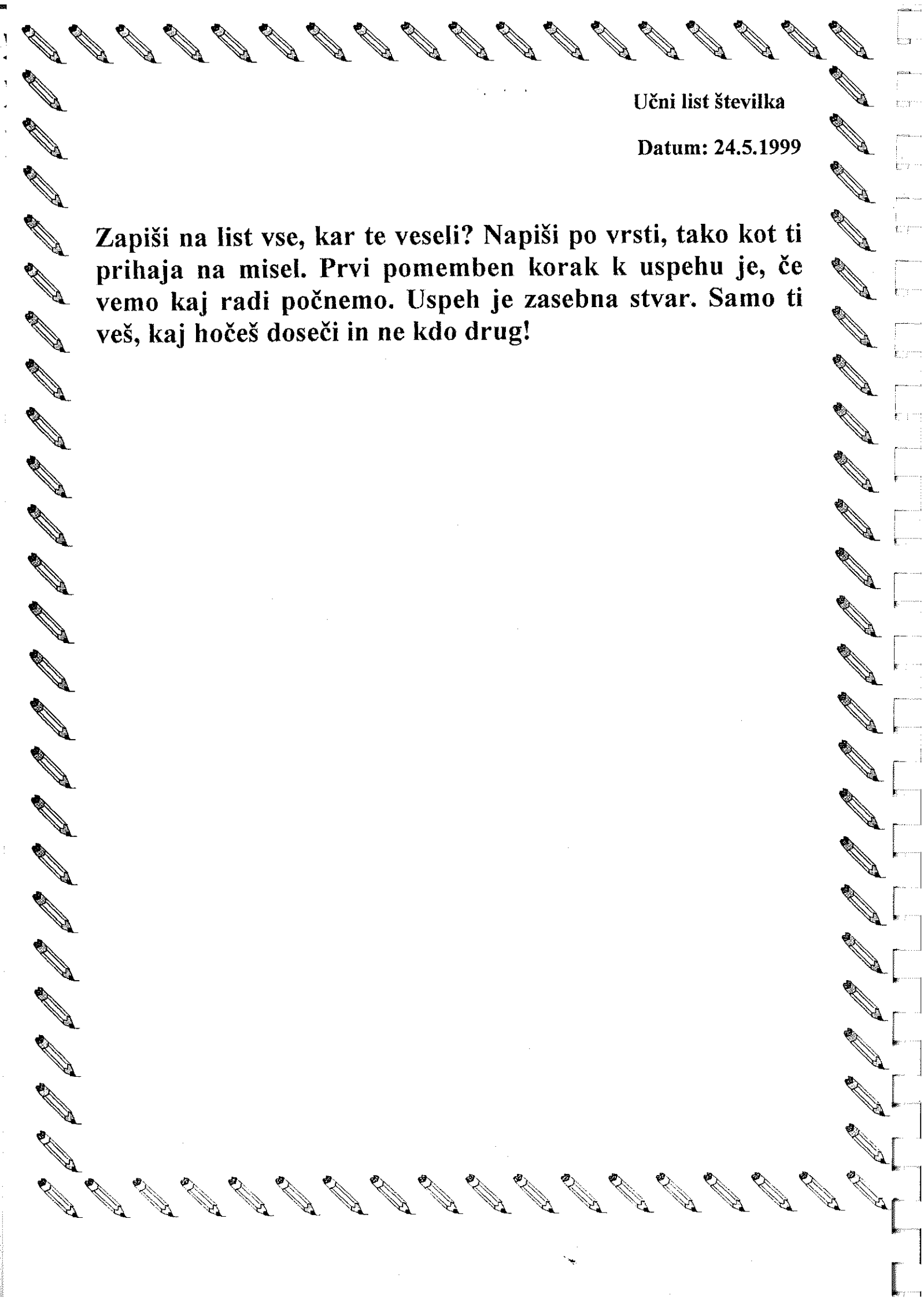
Učni list številka

Datum: 24.5.1999

Večina ljudi povezuje uspeh z denarjem, slavo in ugledom. Ne bomo jim ugovarjali. Lahko se jim pridružiš ali pa uspešnost povežeš z drugimi vrednotami. Napiši, kaj je zate uspeh!

Kaj je zate neuspeh?

Kaj storiš, kadar misliš, da si neuspešen?

A decorative border of small, stylized pencils surrounds the entire page. The pencils are arranged in a rectangular frame, with some additional pencils scattered along the right edge.

Učni list številka

Datum: 24.5.1999

Zapiši na list vse, kar te veseli? Napiši po vrsti, tako kot ti prihaja na misel. Prvi pomemben korak k uspehu je, če vemo kaj radi počnemo. Uspeh je zasebna stvar. Samo ti veš, kaj hočeš doseči in ne kdo drug!

Učni list številka

Datum: 24.5.1999

Preberi naslednjo zgodbo in jo po svoje zaključi. Konec zgodbi pripiši.

Kralj in modrec

Kralj je kuhal jezo na modrega starca, ker so mu ljudje izkazovali brezmejno spoštovanje in ga prosili za nasvet ob vsaki priložnosti. Veliko noči je prebedel in razglabljal, kako bi spravil modreca v zadrego pred vsemi ljudmi in ga tako osramotil.

Končno se je nečesa domislil. Poklical je vse svoje podložnike in dal privedi tudi modreca. Ko je slednji stal pred njim, mu je kralj rekel: »O modrec med smrtniki, postavi ti bom vprašanje. V moje roke se je ujel majhen ptič. Povej mi ali je mrtev ali je živ!«

Toda modrec je spregledal kraljevo ukano. Če bi odgovoril, da je ptič živ, bi ga kralj s komaj zaznavnim gibom ubil. Če bi rekel, da je ptič mrtev, bi kralj preprosto razprl roki in ptiča spustil. V obeh primerih bi trpel njegov ugled.

Zato je za trenutek pomislil. Kralj ga je nestrpen vnovič vprašal: »No, ali je živ ali je mrtev?« Modrec je počasi odgovoril:«

KRALJESTVO MOŽNOSTI

☺ Vprašaj se: « Kaj bi bilo če ...?«

☺ Odgovori na zastavljeno vprašanje!

Števila in računske operacije

Ciljna skupina: učenci s končano 7 – 9 razredov POŠ

Učili se bomo računati, ponovili, kar že znajo, pa pogruntali še kaj novega.

Pro pisanju moramo znati črke, pri računanju pa številke. Ugotovimo koliko številčk poznamo (1,2,3,4,5,6,7,8,9,0).

Števila pišemo s številkami in besadami.

Pisanje in branje števil, (vaja 1)

Večmestna števila: razčlenjevanje na desetiške enote (vaja 2)
Števila primerjamo po velikosti.

Predhodnik in naslednik, zaporedje števil (vaja 3)
Leži med, je bliže, zaokrožimo.

Računanje števil:

Seštevanje

Odštevanje

Množenje

Deljenje, srednja vrednost

Pri računskih operacijah se učimo uporabljati žepni računalnik.

Naloge sestavila učiteljica računstva Cesar Zdenka

Zdenka Cesar

VAJA 1
PISANJE IN BRANJE ŠTEVIL

1) Napiši števila s številko:

Dvanajst	Petindvajset	Stodevetnajst
Dvesto sedem	Tisoč petsto triset	Milijon dvestotioč trinajst

2) Zapiši števila z besedo:

15 _____ 111 _____
78 _____ 235 _____
99 _____ 403 _____
53 _____ 1245 _____
10533 _____
1216035 _____

3) a) Napiši 4 dvomestna števila:

b) 5 trimestnih števil

c) 3 štirimestna števila

č) 1 petmestno

d) 1 šestmestno

4) Napiši svoj rojstni datum.

a) S številkami

b) Z besedami

Povzetek:

a) Nalogo sem rešil sam.

b) Potredboval sem pomoč pri nalogah.

c) Ne gre mi še preveč dobro, bom še vadil.

VAJA 2
MESTNE VREDNOSTI

M	St	Dt	T	S	D	E

1) Razčleni števila na mestne vrednosti

$$273 =$$

$$1394 =$$

$$25037 =$$

$$25037 =$$

$$1690350 =$$

$$2530785 =$$

2) Napiši števila, ki so dana z mestnimi vrednostmi.

$$7D \ 4E =$$

$$1T \ 3S \ 5D \ 4E =$$

$$3T \ 5D \ 7E =$$

$$1M \ 5St \ 3Dt \ 4T \ 3S \ 4D \ 3E =$$

$$6Dt \ 5S \ 3D \ 4E =$$

3) Na katerem mestu so D:

Kaj napišemo, če manjka mestna vrednost?

Koliko mest ima milijon?

4) Napiši še sam 2 števili in jih razčleni!

VAJA 3
PRIMERJANJE ŠTEVIL

- a) Vsako število ima predhodnika in naslednika, levi med dvema številoma je predhodnik, desni pa naslednik. Število 3 leži za številom 2 in pred številom 4.

Določi številom 5, 7, 9, 108 in 2730 predhodnika in naslednika:

	5	
	7	
	9	
	108	
	2730	

- b) Uredi dana števila po velikosti, začni z najmanjšim!

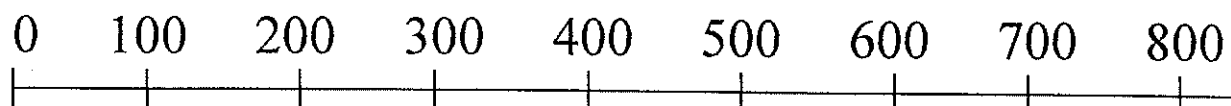
1) 12, 3, 7, 25, 4, 107, 99: _____

2) 63, 4, 107, 65, 2743, 500: _____

3) Katero število je največje: _____

VAJA 4
PRIMERJANJE ŠTEVIL PO VELIKOSTI
PRIBLIŽNE VREDNOSTI – ZAOKROŽEVANJE

1) Med katerima številoma na premici leži število 665? Kateremu je bližje?

Odgovor:

2) Med katerima leži 380? Katerima je bližji? Njegov približek je ?

Odgovor:

3) Ocenimo približke števil.

a) Skupaj

Število	Leži med	Je bližje	Približek
27	20 in 30	30	30
31	30 in 40	30	30
281	200 in 300	300	300
590	500 in 600	600	600
1720	1000 in 2000	2000	2000
2230	2000 in 3000	2000	2000
42			
99			
386			
2120			
9950			

VAJA 5
RAČUNANJE

1) Seštevanje:

$$\begin{array}{r} 723 \text{ seštevanec } 635 \\ + 459 \text{ seštevanec } + 942 \\ \hline \text{vsota} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2) \quad \begin{array}{r} 345 \\ + 532 \end{array} \quad \begin{array}{r} 743 \\ + 238 \end{array} \quad \begin{array}{r} 1537 \\ + 2687 \end{array} \quad \begin{array}{r} 12378 \\ + 9395 \end{array} \end{array}$$

3) Otroci so nabirali in prodali zdravilna zelišča. Janez je dobil 2542 SIT, Mojca 3712 SIT, Peter pa 2976 SIT. Koliko denarja so dobili vsi trije?
Rčun:

Odgovor:

4) Koliko SIT najmanj stane vozniški izpit, če so cene naslednje:

➤ zdravniški pregled	7450 SIT
➤ tečaj prve pomoči	13000 SIT
➤ tečaj za prometne predpise	5600 SIT
➤ izpit teorije za plavi karton	3000 SIT
➤ 30 ur vožnje po 2800 SIT	84000 SIT
➤ Izpit iz teorije	2500 SIT
➤ Izpitna vožnja	<u>2900 SIT</u>

Račun:

VAJA 6
ODŠTEVANJE

1) 698 zmanjševanec 854
 - 235 odštevanec - 329

2) Reši naloge

789	659	872
- <u>358</u>	- <u>263</u>	- <u>435</u>

3) Janez zasluži na mesec 97850 SIT, njegova žena pa 89316 SIT.
Koliko zasluži Janez več.

Račun:

Odgovor:

4) Učenci so zbirali star papir. Peter ga je zbral 78kg, Urška 216 kg,
Andrej pa 198 kg.

a) Kateri je zbral največ?

b) Kolikšna je razlika med Petrom in Andrejem?

c) Koliko je zbrala Urška več kot Andrej?

VAJA 7
MNOŽENJE

$$6 + 6 + 6 = 3 \times 6 = 18$$

$$12 \text{ SIT} + 12 \text{ SIT} + 12 \text{ SIT} + 12 \text{ SIT} = 4 \times 12 =$$

$9 \times 1 = 9$ $16 \times 0 = 0$

Računaj z računalnikom!

36 x 9 faktorji (množenci)
zmnožek (produkt)

1) Kupi 7 krofov po 115 SIT. Kako bomo izračunali znesek, ki moraš plačati?

$$\underline{115 \times 7}$$

Odgovor:

2) Zidar položi v eni vrsti 35 zidakov. Koliko zidakov ploži v 12 vrstah?
Račun:

Odgovor:

3) Katero število je 100 krat večje od 56?

4) koliko plačaš v trgovini, če kupiš 2l mleka po 115 SIT, 3 jogurte po 65 SIT in štruco kruha po 210 SIT.

VAJA 8
DELJENJE

1) 5 kg pomaranč stane 650 SIT. Koliko stane 1 kg pomaranč?

Račun: $650 : 5 =$

Odgovor:

2) 7 žemljic stane 245 SIT. Ena žemljica stane?

Račun:

Odgovor:

3) 56 m traku stane 1400 SIT. En meter stane?

Račun:

Odgovor:

4) Izračunaj račune (pomagaj si z računalnikom)

$75 : 5 =$

$2312 : 8 =$

$657 : 9 =$

Kolko časa si porabil za računanje?

Kaj ti ni šlo?

Kdo ti je pomagal?

